

Ekonomska nejednakost u svijetu

El Balawi, Emina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **RRiF College of Financial Management / RRiF Visoka škola za financijski menadžment**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:198:903847>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Final Examination Papers University of Applied Sciences RRiF - Final Examination Papers and Diploma Papers](#)

**RRiF VISOKA ŠKOLA ZA FINANCIJSKI MENADŽMENT
ZAGREB**

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ RAČUNOVODSTVO I FINANCIJE

Amina El Balawi

ZAVRŠNI RAD

EKONOMSKA NEJEDNAKOST U SVIJETU

Zagreb, 2018.

**RRiF VISOKA ŠKOLA ZA FINANCIJSKI MENADŽMENT
ZAGREB**

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ RAČUNOVODSTVO I FINACIJE

ZAVRŠNI RAD

EKONOMSKA NEJEDNAKOST U SVIJETU

Ime i prezime studenta: Amina EL Balawi

Matični broj studenta: 217/09-R

Mentor: dr. Sc. Ivica Voloder

Zagreb, 2018.

RRiF Visoka škola
za financijski menadžment
Zagreb

Izjava o autentičnosti završnog rada

Izjavljujem da je završni rad na temu:

EKONOMSKA NEJEDNAKOST U SVIJETU

(upisati temu završnog rada)

moje autorsko djelo koje sam samostalno izradio/la.

Korištena literatura na koju sam se referirao/la navedena je u popisu literature i citirana u radu.

U Zagrebu, 14.09.2018.

Amina EL Balawi

NASLOV ZAVRŠNOG RADA:

Ekonomska nejednakost u svijetu

SAŽETAK:

Ekonomska nejednakost odlika je svjetske ekonomije i najočitije se izražava u različitom položaju ljudi unutar ekonomske distribucije, odnosno raspodjele dohotka, plaćanja i bogatstva. Također to je razlika u distribuciji ekonomskih varijabli među pojedincima u grupi, među grupama u populaciji te između zemalja.

Ekonomska nejednakost može se izmjeriti i prikazati na nekoliko načina. Jedan od načina mjerenja ekonomske nejednakosti mjere su kojima se mjeri ekonomski razvoj, odnosno prihod i njegova raspodjela. Te mjere su bruto domaći proizvod po stanovniku, bruto nacionalni dohodak po stanovniku, Ginijev koeficijent kojim se mjeri nejednakost u raspodjeli dohotka među zemljama i regijama te Lorenzova krivulja koja je grafički prikaz Ginijevog koeficijenta.

Općenito gledajući, čovječanstvo je oduvijek suočeno sa siromaštvom te predstavlja globalan problem koji se može smanjiti jedinstvenim planom i mjerama dobro vođene politike po okriljem održivog razvoja.

Globalizacija i slobodna trgovina imaju svoj utjecaj u svim sferama ekonomije i ljudskih života pa tako utječu i na nejednakost a posebno na onu ekonomsku.

KLJUČNE RIJEČI:

Ekonomska nejednakost, Ginijev koeficijent, Lorenzova krivulja, Globalizacija, Siromaštvo

FINAL PROJECT TITLE:

Economic inequality world wide

SUMMARY:

Economic inequality its the main characteristic and outcome of present worlds economy and it is visible the most in many different positions and levels of people within the economic structure, unequal earnings, debts and wealth in general.

Furthermore this economic inequality is expressed in distribution of economic variables between the individuals within a group, between the groups within a population as well as between the entire countries.

Economic inequality can be measured and presented in few ways. One of the ways to measure this inequality are indicated in measures that calculate economic growth, specifically earnings and its distribution. These measures are Gross Domestic Product (GDP) per capita, Gross National Income per capita, Gini Coefficient which is used to measure inequality of earnings between the countries and regions and Lorenz Curve which is graphical representation of Gini's Coefficient.

Looking back, humanity has been facing poverty through out the history which represents a global issue that can only be tackled with proper long term planing and implementation of measures for sustainable economic growth. These measure will have to take into to account not just where we are but where we're going and develop a self sustainable system for future generations considering the everlasting population growth and resources depletion.

KEY WORDS:

Economic inequality, Gini Coefficient,, Lorenz Curve, Globalization, Poverty

Sadržaj

1. UVOD	7
2. EKONOMSKA NEJEDNAKOST U SVIJETU	9
2.1. Pojam ekonomske nejednakosti.....	9
2.2. Mjerenje ekonomske nejednakosti.....	11
2.2.1. Ginijev koeficijent.....	11
2.2.2. Lorenzova krivulja.....	13
3.1. U svijetu.....	16
3.2. U Europskoj uniji.....	22
3.3. U Republici Hrvatskoj.....	26
4. EKONOMSKI UČINCI EKONOMSKE NEJEDNAKOSTI U SVIJETU	32
4.1. Negativni učinci ekonomske nejednakosti u svijetu.....	32
4.1.1. Siromaštvo.....	32
4.1.2. Linije siromaštva.....	35
4.1.3. Apsolutno i relativno siromaštvo.....	36
4.1.3.1. Apsolutno siromaštvo.....	36
4.1.3.2. Relativno siromaštvo.....	37
4.1.4. Mjerenje siromaštva (AROP pokazatelji, prosječna potrošnja).....	40
4.2. Pozitivni učinci ekonomske nejednakosti u svijetu.....	42
4.2.1. Smanjenje ekonomske nejednakosti investicijama u obrazovanje.....	42
4.2.2. Smanjenje ekonomske nejednakosti investicijama u istraživanje i razvoj.....	44
5. GLOBALIZACIJA I EKONOMSKA NEJEDNAKOST	47
5.1. Pojam i povijest termina globalizacija.....	47
5.2. Pozitivni učinci globalizacije na ekonomsku nejednakost.....	47
5.2. Negativni učinci globalizacije na ekonomsku nejednakost.....	49
6. MJERE ZA SMANJENJE EKONOMSKE NEJEDNAKOSTI U SVIJETU	52
7. ZAKLJUČAK	54
8. LITERATURA	56
9. POPIS SLIKA	56
10. POPIS GRAFIKONA	59
11. POPIS TABLICA	59

1. UVOD

Ovim radom želi se prikazati ekonomska nejednakost kao jedna od ključnih ekonomskih kategorija koje oblikuju današnji svijet okarakteriziran procesom globalizacije. Ekonomska nejednakost je razlika između različitih mjera ekonomskog blagostanja između pojedinca i grupe, između različitih grupa i među državama. Na ekonomsku nejednakost se često gleda kao na socijalni problem. Previše nejednakosti uzrokuje sporiji ekonomski rast i produbljuje siromaštvo. Ali i previše jednakosti može biti destruktivno jer može prouzročiti smanjenje poticaja za veću produktivnost i uništiti želju da se riskira i stvori bogatstvo. Cilj ovog rada prikazati koji sve faktori utječu na nejednakost, kao i učinke koje nejednakost stvara na društvo, a uz to pokušati će se prikazati postoje li mogućnosti uspostavljanja ravnoteže između ekstremnog bogatstva i ekstremnog siromaštva koja neće prouzročiti usporavanje ekonomskog rasta.

Završni rad podijeljen je u nekoliko dijelova.

U prvom dijelu rada određuje se pojam ekonomske nejednakosti kao i način mjerenja ekonomske nejednakosti Ginijevim koeficijentom i Lorenzovom krivuljom.

U drugom dijelu rada traže se i objašnjavaju uzroci ekonomske nejednakosti u svijetu, u Europskoj uniji te u Republici Hrvatskoj.

Treći dio rada posvećen je pozitivnim i negativnim učincima ekonomske nejednakosti u svijetu te se kroz ovo poglavlje prikazuju apsolutno i relativno siromaštvo i načini njihova mjerenja. Ovdje se također razmatra i smanjenje ekonomske nejednakosti u svijetu kroz ulaganja u obrazovanje te istraživanje i razvoj kao osnovnih stupova gospodarskog rasta u globalnom svijetu.

Četvrti dio rada posvećen je globalizaciji te njezinim pozitivnim i negativnim učincima na ekonomsku nejednakost u svijetu dok se u završnom dijelu rada razmatraju mjere za smanjenje ekonomske nejednakosti.

Za potrebe ovog rada korišteni su podaci iz relevantne literature svjetski priznatih ekonomskih stručnjaka kao i podaci iz baza podataka međunarodnih institucija kao što su Ujedinjeni narodi, Europska unija, Eurostat i Svjetska banka.

Ekonomska nejednakost kompleksna je i slojevita tema koju nije jednostavno prikazati samo iz jednog aspekta budući da obuhvaća i ekonomski, i društveni, i politički, i mnogo drugih aspekata, no u radu su istaknute neke od najvažnijih činjenica.

2. EKONOMSKA NEJEDNAKOST U SVIJETU

2.1. Pojam ekonomske nejednakosti

Ekonomska nejednakost odlika je svjetske ekonomije i najočitije se izražava u različitom položaju ljudi unutar ekonomske distribucije, odnosno raspodjele dohotka, plaćanja i bogatstva. Pritom treba imati na umu kako je ekonomski položaj pojedinca ovisan i o drugim karakteristikama poput spola, dobi, nacionalne i etničke pripadnosti, ali i nadarenosti i nastojanja dok se ekonomska nejednakost najčešće promatra s gledišta jaza između bogatih i siromašnih u ukupnoj ekonomskoj distribuciji. Tako se razlikuje nejednakost ishoda iz ekonomskih transakcija do koje dolazi kada pojedinci iz ekonomskih transakcija postižu mnogo više od drugih. Razlike u dohotku podvrsta su ove vrste nejednakosti. S druge strane razlikuje se nejednakost mogućnosti do koje dolazi kada je pojedincima nedostupan pristup obrazovnim institucijama ili zaposlenju, a što ograničava njihovu sposobnost da ostvare korist u društvu uređenom po načelima tržišne ekonomije.

Ekonomska nejednakost je razlika u distribuciji ekonomskih varijabli među pojedincima u grupi, među grupama u populaciji te između zemalja. Teorija razvoja tako prati nejednakosti u životnom standardu kao što su nejednakosti u prihodima odnosno bogatstvu, zdravlju i ishrani dok se glavne debate koncentriraju na ove dvije spomenute perspektive, nejednakim prilikama kao što je nejednak pristup obrazovanju ili zapošljavanju te nejednakost ekonomskih transakcija u različitim materijalnim dimenzijama ljudskog života kao što su visina prihoda, obrazovna postignuća, zdravstveni status i slično.¹

Opće je stajalište kako je nejednakost raspodjele dohotka u svijetu vrlo velika dok istraživanje ekonomske nejednakosti predstavlja vrlo zahtjevan i složen posao.

Tri su glavne vrste u podjeli ekonomske nejednakosti: nejednakost dohotka, nejednakost plaćanja i nejednakost bogatstva.

Nejednakost dohotka podrazumijeva nejednaku distribuciju dohotka među stanovništvom. Pritom se dohotkom ne smatra samo novac primljen putem plaćanja, već i novac primljen iz

¹ Svjetski program za hranu. URL: www.lwfp.org [pristupljeno: 02.02.2017.]

zaposlenja (plaće, bonusi i sl.), ulaganja kao što su kamate na štednju i dividende, mirovina i najam. Mjerenje dohotka može biti na pojedinačnoj ili na osnovi domaćinstva odnosno na prihodima svih koji žive u jednom domaćinstvu. Dohodak domaćinstva prije oporezivanja koji uključuje i novac dobiven iz sustava socijalne sigurnosti ulazi u bruto prihod kućanstva. Dohodak kućanstva nakon oporezivanja koji uključuje i sva davanja je neto prihod.

Nejednakost plaćanja ovisna je o razlici u prihodima pojedinca. Plaćanje se pritom odnosi samo na plaćanja iz zaposlenja i može biti po satu, mjesečno ili na godišnjoj razini. Najčešće je plaćanje tjedno ili mjesečno, a može uključivati i bonuse. Nejednakost plaćanja tako opisuje razlike u plaćanju ljudi, a može se odnositi na određeno poduzeće ili na primjerice sva plaćanja u jednoj zemlji. Bogatstvo se odnosi na ukupan iznos sredstava kojima raspolažu pojedinac ili kućanstvo. To može uključivati financijsku imovinu kao što su obveznice i dionice, nekretnine i privatna imovinska prava. Nejednakost bogatstva tako se odnosi na nejednaku raspodjelu ovih sredstava u skupini ljudi. Jaz između bogatih i siromašnih, pokazuju aktualna istraživanja, nikada nije bio veći, a neke od predloženih mjera za smanjenje ovih trendova, koji su iz godine u godinu u porastu, je izbjegavanje utaje poreza i plaćanja poreza, veće investicije u javne službe i povećanje najnižih plaća.

Tržišna gospodarstva oslanjaju se na mehanizam raspodjele resursa što znači kako su ekonomskim resursima dodijeljene cijene koje odražavaju odnos ponude i potražnje. Primjerice, povećanje plaća djeluje poticajno na motivaciju za rad i nagrada je za zaposlene. Nejednakost prema tome djeluje kao poticaj za poboljšanje i usavršavanje u proizvodnji one robe, usluge i resursa koji donose najveću nagradu.²

Ekonomska nejednakost može se izmjeriti i prikazati na nekoliko načina. Jedan od načina mjerenja ekonomske nejednakosti mjere su kojima se mjeri ekonomski razvoj, odnosno prihod i njegova raspodjela. Te mjere su bruto domaći proizvod po stanovniku, bruto nacionalni dohodak po stanovniku, Ginijev koeficijent kojim se mjeri nejednakost u raspodjeli dohotka među zemljama i regijama te Lorenzova krivulja koja je grafički prikaz Ginijevo koeficijenta. Osim

² Economics Online. URL: http://www.economicsonline.co.uk/Managing_the_economy/Inequality_and_equity.html [pristupljeno: 02.02.2017.]

toga, ekonomska nejednakost može se iskazati i indeksom ljudskog razvoja čija je primarna zadaća mjerenje kvalitete života ljudi.

2.2. Mjerenje ekonomske nejednakosti

Ekonomska nejednakost računa se pomoću Ginijevog koeficijenta, odnosno jednostavnog koncepta koji omogućuje promatranje rasta ili pada iznosa koji ukazuje na nejednakost dohotka države te na taj način uspoređuje relativne razlike nejednakosti u različitim zemljama svijeta. Ginijev koeficijent izveden je iz Lorenzove krivulje i koristi se kao indikator ekonomskog razvoja zemlje i mjeri stupanj jednakosti raspodjele dohotka u populaciji.

Lorenzova krivulja grafički je prikaz stvarne distribucije dohotka i prikazuje ukupan udio dohotka u bilo kojoj promatranoj populaciji.

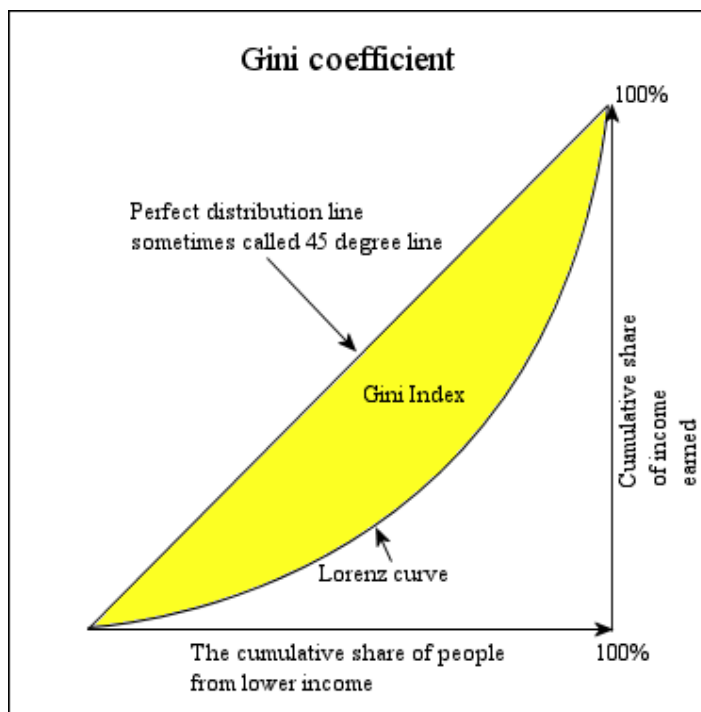
2.2.1. Ginijev koeficijent

Gini koeficijent mjera je nejednakosti distribucije i često se koristi pri mjerenju ekonomske nejednakosti unutar grupe ili među različitim grupama. Ovu je mjeru razvio talijanski statističar Corrado Gini i numerički je pokazatelj neravnomyernosti raspodjele dohotka u društvu. Ginijev koeficijent jednak je površini između stvarne krivulje nejednakosti i krivulje apsolutne jednakosti dohotka pomnoženo s dva te što je Gini koeficijent veći, veća je i nejednakost raspodjele dohotka. Treba reći i kako je nejednakost raspodjele bogatstva veća od nejednakosti raspodjele dohotka.

Ginijev koeficijent, koji je izveden iz Lorenzove krivulje, definira se kao omjer s vrijednostima između 0 i 1 pri čemu brojnik označava područje između Lorenzove krivulje distribucije i linije jednolike distribucije dok nazivnik označava područje ispod linije jednolike distribucije. Ginijev koeficijent ekonomsku nejednakost mjeri na način da vrijednost 0 odgovara savršenoj jednakosti dohotka, odnosno svi imaju jednak dohodak dok 1 odgovara savršenoj nejednakosti prihoda, odnosno jedna osoba ima sav dohodak dok ga drugi uopće nemaju. Ginijev koeficijent može se koristiti i za mjerenje nejednakosti bogatstva, a često se koristi i za mjerenje diskriminirajuće moći rejting sustava u upravljanju kreditnim rizikom. Siromašne zemlje, one s niskim BDP-om

po stanovniku imaju Ginijev koeficijent u okviru čitavog niza niskih vrijednosti od 0.25 do 0.71, dok bogate zemlje imaju općenito nizak Ginijev koeficijent, manji od 0.40.³

Slika 1. Grafički prikaz Ginijevog koeficijenta i Lorenzove krivulje

Izvor: Sveučilište St. Francis Xavier

URL:http://people.stfx.ca/mgerriet/econ241/Gini%20coefficient%20-%20Wikipedia.%20the%20free%20encyclopedia_files/Economics_Gini_coefficient.png, [pristupljeno: 07.02.2017]

Kao i kod svakog mjerenja, tako i Ginijev koeficijent kao mjera nejednakosti ima prednosti i nedostatke. Glavna prednost Ginijevog koeficijenta je u tome što je to mjera nejednakosti pomoću analize omjera, a ne varijabla nereprezentativna za većinu stanovništva poput dohotka po stanovništvu ili bruto domaćeg proizvoda po stanovniku. Može se koristiti i za usporedbu distribucije dohotka u različitim skupinama populacije kao i u različitim zemljama, primjerice u urbanim i ruralnim područjima u raznim zemljama. Statistike bruto društvenog proizvoda često su kritizirane iz razloga što ne predstavljaju promjene u cijeloj populaciji. S druge strane Ginijev koeficijent demonstrira kako se dohodak promijenio za siromašne i bogate. Ginijev koeficijent može se koristiti i kako bi se prikazala promjena distribucije dohotka u zemlji u određenom

³ The Middle Ground. URL: <http://themiddleground.sg/2015/08/21/gini-coefficient-bad-income-inequality/> [pristupljeno: 07.02.2017.]

vremenskom razdoblju tako da je moguće vidjeti je li se nejednakost povećala ili smanjila. Među nedostacima ove mjere treba spomenuti to kako će koeficijent izmjeren u velikim područjima, poput države u cjelini, rezultirati općenito većim rezultatom nego u svakoj regiji posebno. Isto tako, usporedba distribucije dohotka među zemljama može biti složena jer se sustavi isplate olakšica razlikuju pa ih tako, primjerice, neke zemlje mogu isplatiti u novcu dok će druge dati bonove za hranu što se neće smatrati dohotkom u grafičkom prikazu Lorenzove krivulje i neće ući u Ginijev koeficijent. Isto tako Ginijev će koeficijent dati različite rezultate primjenjuje li se na pojedince umjesto na kućanstva. Gospodarstva sa sličnim prihodima i Ginijev koeficijent mogu prikazati različite distribucije dohotka. To se događa jer Lorenzova krivulja može imati drugačiji oblik, a prikazivati isti Gini koeficijent. Primjerice, u gospodarstvu gdje polovina kućanstava nema dohodak, a druga polovina ga dijeli na jednaki način Ginijev koeficijent je 0.5, dok je u gospodarstvu sa potpunom jednakosti dohotka uz iznimku jednog bogatijeg kućanstva koje raspolaže sa polovinom ukupnog prihoda, Gini koeficijent također 0.5.⁴

2.2.2. Lorenzova krivulja

U ekonomskom smislu postoje velike razlike između različitih skupina stanovništva koje se prikazuju u visini njihovih dohodaka i bogatstva dok se stupanj nejednakosti prikazuje odnosom postotka stanovništva i postotka njihovih dohodaka. Kao što je navedeno, te se razlike mjere Ginijevim koeficijentom koncentracije. No, kako bi se precizno definirao ovaj koeficijent potrebno je definirati Lorenzovu krivulju jer raspodjela bogatstva koja se izražava Lorenzovom krivuljom pokazuje veći broj neravnomjernosti nego u slučaju izračuna distribucije dohotka Ginijevim koeficijentom. Pritom je nužno naglasiti kako je neravnomjerna raspodjela dohotka uzrok pojave siromaštva u svijetu.

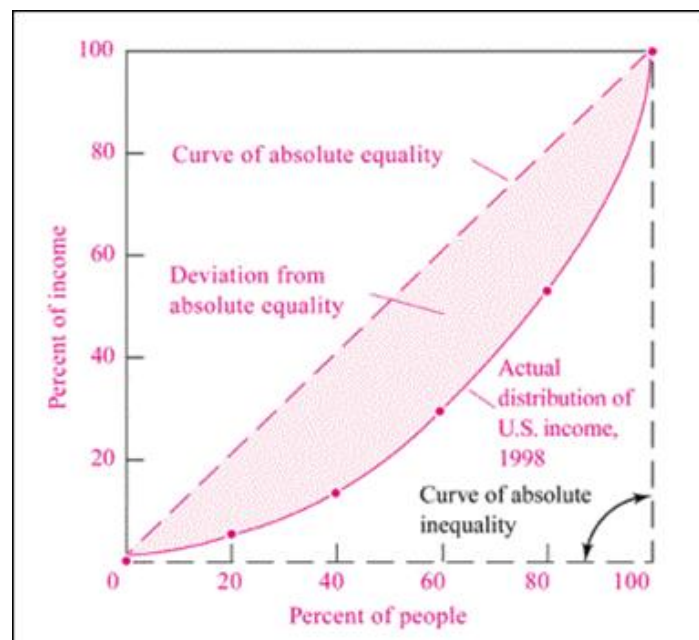
Lorenzova krivulja je grafički prikaz stupnja (ne)jednakosti u distribuciji neke varijable. Ujedno je i najčešće primjenjivana tehnika za prikazivanje i analizu raspodjele dohotka i bogatstva. Ime je dobila po američkom statističaru M. O. Lorenzu koji je tu krivulju 1905. godine predložio kao sredstvo usporedbe nejednakosti raspodjele dohotka u SAD-u. Izvodi se tako što se na jednoj osi prikazuju kumulativni postoci populacije (obično kućanstva), a na drugoj (vertikalnoj)

⁴ Nccu Edu. URL: <http://www3.nccu.edu.tw/~jthuang/Gini.pdf> [pristupljeno: 07.02.2017.]

kumulativni postoci dohotka poredani od najnižega prema najvišemu. Potpuna jednakost u distribuciji postoji kada je Lorenzova krivulja pravac koji zatvara kut s koordinatnim osima od 45 stupnjeva i prolazi kroz ishodište. Primjena Lorenzove krivulje koristi se i u opisivanju potrošnje različite robe, za mjerenje utjecaja inflacije na raspodjelu dohotka, itd.⁵

Prema tome, kada bi dohodak bio apsolutno ravnomjerno raspodijeljen, Lorenzova krivulja bi bila identična s dijagonalom kvadrata, odnosno linija krivulje stajala bi na 45 stupnjeva. No kada bi raspodjela dohotka bila apsolutno neravnomjerna, odnosno kada bi mali broj ljudi raspolagao ukupnim bogatstvom, Lorenzova krivulja bi ležala pod pravim kutom i bila bi naslonjena na osnovicu i visinu kvadrata. Što je Lorenzova krivulja dalje od dijagonale na 45 stupnjeva, veća je nejednakost distribucije dohotka u promatranoj populaciji.

Slika 2. Grafički prikaz Lorenzove krivulje

Izvor:HS3.ORG. Izvor: http://www.h3s.org/pocela/grafovi/graf_files/image077.jpg, datum pristupa: 08.02.2017.

⁵ Proleksis. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/35074/> [pristupljeno: 07.02.2017.]

Raspodjela dohotka po zemljama svijeta uvelike se razlikuje, a ovisna je o društvenom i ekonomskom uređenju svake pojedine zemlje. U razvijenim zemljama manje su nejednakosti raspodjele dohotka nego je to slučaj u nerazvijenim, te u zemljama u razvoju.

3. UZROCI EKONOMSKE NEJEDNAKOSTI

Širenje ekonomske nejednakosti veliki je izazov našeg vremena, o kojem raspravljaju političari i znanstveni stručnjaci diljem svijeta. U naprednim ekonomijama jaz između bogatih i siromašnih je na najvišoj razini u posljednjih nekoliko desetljeća. Trendovi nejednakosti su prilično nedefinirani u zemljama u razvoju i novo rastućim tržištima (eng. emerging markets). Neke zemlje imaju opadajući trend ali nejednakosti u pristupu obrazovanju, zdravstvenim uslugama i financijama ostaju.

3.1. U svijetu

Globalizacija i slobodna trgovina imaju svoj utjecaj u svim sferama ekonomije i ljudskih života pa tako utječu i na nejednakost a posebno na onu ekonomsku. Globalizacija je slobodan protok roba, kapitala, usluga, ljudi, tehnologije i informacija. Što se tiče nejednakosti, zagovornici globalizacije tvrde da ona smanjuje ekonomsku nejednakost tako što su na primjer inovacije u prometu omogućile brže i sigurnije putovanje i špediciju, vlade je prisilila da smanje ili ukinu zaštitne tarife pojedinih proizvoda i tako dereguliraju trgovinu te je ljudima, pogotovo u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju poput zemalja Istočne Azije, pružila mnogo više mogućnosti za ostvarivanje bogatstva. Multinacionalne kompanije sve više sele svoje pogone i tvornice u potrazi za jeftinom radnom snagom koja će obavljati najteže poslove. Kritičari globalizacije često koriste kao argument činjenicu da te kompanije koriste i djecu koju roditelji u sve većoj mjeri izvlače iz škola kako bi radili te im tako uskraćuju pravo na obrazovanje. Isto tako kompanije sele obično u najsiromašnije zemlje koje u zamjenu za skupocjenu sirovinu ili rad dobiju najmanji dio krajnje zarade, dok oni sa najviše tehnološkog znanja iako su uložili najmanje rada dobiju najviše. Također kritičari globalizacije tvrde da ubrzani rast slobodne trgovine nije održiv i da ima štetan utjecaj na okoliš zbog krčenja šuma i prirodnog okoliša za tvornice koje zagađuju i uništavaju okolinu. Sve to, tvrde, umjesto da smanji jaz između bogatih i siromašnih još ga više produbljuje.

U razvijenim zemljama porast razlika u dohotku uzrokovan je različitim sposobnostima koje se zahtijevaju dok je proširivanje ponude financijskih usluga uzrok nejednakostima u zemljama u razvoju. Bolji pristup obrazovanju i zdravstvenim uslugama i dobro usmjerene socijalne politike

moгу pomoći u podizanju razine dohotka srednje klase i siromašnih a u isto vrijeme osigurati da institucije tržišta rada pretjerano ne penaliziraju siromašne.

Kada se raspravlja o nejednakosti često se razlikuje nejednakost ishoda (ekonomska nejednakost, mjerena dohotkom, bogatstvom ili rashodima) i nejednakost prilika, koja se pripisuje okolnostima izvan kontrole pojedinca kao što su spol, narodnost, etnička pripadnost, mjesto rođenja ili obiteljsko porijeklo. Nejednakost ishoda nastaje kao kombinacija razlika u mogućnostima i individualnog truda i talenta pojedinca. Određeni stupanj nejednakosti nije nužno negativan jer potiče ljude da napreduju u životu, štede i natječu se. Na primjer, ulaganje u obrazovanje i diferencijacija dohotka od rada može potaknuti akumulaciju kapitala i ekonomski rast, unatoč povezanosti s višom ekonomskom nejednakosti. Tehnološki napredak i krajnji nivo sposobnosti i vještina potrebnih za razvoj i rast te pad nekih institucija tržišta rada neki su od uzroka rastuće nejednakosti u zemljama u razvoju kao i u razvijenim zemljama, prema istraživanju MMF-a. Nejednakost također pozitivno utječe na rast tako što daje poticaje za inovacije i poduzetništvo.⁶

Visoki i stalni nivo nejednakosti posebno nejednakosti prilika mogu značiti velike socijalne troškove. Ukorijenjena nejednakost ishoda može ozbiljno potkopati odluke pojedinca što se tiče obrazovanja i karijere. Pojedinci tako imaju poticaj da svoj trud preusmjere na dobivanje povlaštenog položaja i zaštite, što može dovesti do korupcije, pogrešne raspodjele resursa, nepotizma s pripadajućim negativnim društvenim i ekonomskim posljedicama. Građani mogu izgubiti povjerenje u institucije, što uzrokuje pad vjere u budućnost i nestajanje društvene kohezije. Prethodne studije MMF-a zaključile su da je ekonomska nejednakost (mjerena Gini koeficijentom koji iznosi 0 ako svi imaju isti dohodak i 1 ako jedna osoba posjeduje sav dohodak) negativno djeluje na rast i njegovu održivost. Viši netto Gini koeficijent (mjera nejednakosti koja koristi neto iznose poreza i transfera) povezuje se srednjoročno s niskom razinom proizvodnje. Ova studija MMF-a zasnovana je na uzorku od 159 razvijenih zemalja, izbijajućih tržišta i zemalja u razvoju u periodu od 1980– 2012 godine, koristeći jednostavni model rasta.

⁶ Međunarodni monetarni fond. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf> [pristupljeno: 08.02.2017.]

Stručnjaci MMF-a zaključili su kako postoji inverzni odnos između razine dohotka koji pripada bogatima (gornjih 20 posto) i ekonomskog rasta. Ako se udio dohotka gornjih 20 posto poveća za 1 posto rast BDP-a je zapravo 0.08 posto niži sljedećih pet godina, što ukazuje na činjenicu da se koristi ne prelijevaju iz godine u godinu. Umjesto toga, slično povećanje udjela dohotka donjih 20 posto (siromašni) povezan je s 0.38 posto višim rastom. Taj pozitivan odnos raspoloživog dohotka i gospodarskog rasta vrijedi i za sljedeća dva kvintila (srednja klasa). Ovaj je rezultat preživio brojne provjere i u skladu je s recentnim istraživanjem na manjem uzorku razvijenih zemalja.⁷ Viši stupanj nejednakosti smanjuje rast tako što umanjuje sposobnost kućanstava s niskom razinom dohotka da ostanu zdrava i da akumuliraju fizički i ljudski kapital. Zemlje s visokom razinom nejednakosti teže smanjenoj mobilnosti među generacijama, a zarada roditelja važnija je od one djece. Povećana koncentracija dohotka također može smanjiti agregatnu potražnju i uništiti rast, jer bogati troše manji dio dohotka nego oni s nižim dohotkom, zaključci su stručnjaka Međunarodnog monetarnog fonda.

Nejednakost snižava potencijal za investicije a time i rast tako što potiče ekonomsku, političku i financijsku nestabilnost, te negativno djeluje na smanjenje siromaštva. Ekonomska nejednakost (nejednakost dohotka) najčešće se mjeri bruto i neto (nakon što se oduzmu porezi i transferi socijalne pomoći) Gini koeficijentom ili prateći promjene u udjelima u dohotku pojedinih skupina. Informacije o dobrima koje posjeduju najbogatiji daje dodatnu perspektivu na monetarnu nejednakost. Nejednakost mogućnosti često se mjeri prateći zdravstveno, obrazovno i razvojno stanje pojedine dohodovne skupine, ili proučavajući pristup osnovnim uslugama i mogućnostima. Svjetska nejednakost varira između 0.55 i 0.70 zavisno o tome koja se mjera koristi.⁸ Visoka razina svjetske nejednakosti odražava razlike u per capita dohotku među zemljama, koje obuhvaćaju $\frac{3}{4}$ globalne nejednakosti. Na svjetskoj razini srednja klasa i gornjih 1% ostvarili su najveći rast. U prosjeku, u zemljama u razvoju i razvijajućim tržištima nejednakost je stabilna iako na mnogo višoj razini od one u razvijenim ekonomijama. No postoje velike razlike u toj skupini zemalja, s Azijom i Istočnom Europom koje imaju naglašeni porast nejednakosti, dok zemlje Latinske Amerike pokazuju značajno smanjenje (iako cijela regija i

⁷ Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj. URL: <https://www.oecd.org/social/OECD2016-Income-Inequality-Update.pdf> [pristupljeno: 08.02.2017.]

⁸ Međunarodni monetarni fond. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf> [pristupljeno: 08.02.2017.]

dalje ostaje jedna od najvišom razinom nejednakosti u svijetu). Te promjene uzrokovane su različitim razvojem udjela u dohotku po decilima. Istraživanje MMF-a je pokazalo da je rastuća ekonomska nejednakost uglavnom uzrokovana porastom dohotka gornjih deset posto stanovništva što se tiče zemalja u razvoju i razvijenih tržišta.

Gornjih 1 % sada posjeduje 10 % ukupnog dohotka u razvijenim ekonomijama (Piketty and Saez 2011). Iako su podaci o udjelu u dohotku gornjeg sloja stanovništva u zemljama u razvoju i izranjajućih tržišta nepotpuni i rijetki, dokazi upućuju na to da je udio dohotka gornjeg sloja porastao u Kini i Indiji. U razvijenim zemljama rastući udio gornjih 1% odraz je više nejednakosti u prihodima od rada te također kapitalnim dobitcima – povrata ulaganja. (Atkinson, Piketty, and Saez 2011). Čak polovina dohotka gornjih 1 % zapravo je sastavljena od kapitalnih dobitaka a ne od dohotka od rada, dok to u gornjih 10 posto iznosi oko 30%.⁹ Prema tom istraživanju, korporativni profiti pretvorili su se u ekstremno velike bonuse i plaće menadžera, a taj uzorak se može primijetiti u većini razvijenih zemalja i zemalja u razvoju. Promjena u distribuciji dohotka od rada prema višim i nižim dohodovnim skupinama ukazuje na nestajanje i smanjivanje udjela srednjih 20% u većini razvijenih ekonomija (Australija, Kanada i Švedska su važne iznimke) te nekih većih zemalja u razvoju. Prosječne nadnice su rasle sporije od produktivnosti, usred velikog porasta menadžerskih plaća. Na primjer u Kini, više od 1/3 svog bogatstva koncentrirano je u gornjih 1 % stanovništva dok većina stanovništva živi u siromaštvu unatoč velikom ekonomskom rastu.

Prema The Economistu¹⁰, Udio ljudi koji žive u apsolutnom siromaštvu gotovo sigurno neće rasti u budućnosti i to ne zato što će siromaštvo dotaknuti nulu i više neće moći padati. Iako se globalno broj siromašnih smanjuje, veliki džepovi siromaštva će i dalje postojati. Do nedavno su se najsiromašniji u svijetu mogli podijeliti na tri grupe: Kineze, Indijce i sve druge. Danas četiri petine ekstremno siromašnih ljudi živi na selu, a više od polovine u Subsaharskoj Africi. No taj dio svijeta ne ide unazad, apsolutno siromaštvo smanjilo se sa 54\$ 1990. godine na 41\$ 2013. godine. No zato što populacija u Africi brzo raste – oko 2.5% godišnje, u usporedbi sa 1% u Aziji, i zato što se stopa siromaštva sporo smanjuje, broj siromašnih Afrikanaca je veći nego

⁹ Ibid.

¹⁰The Economist. URL: <https://www.economist.com/international/2017/03/30/the-world-has-made-great-progress-in-eradicating-extreme-poverty> [pristupljeno: 03.07.2018.]

1990.-ih. Sa više siromašnih nego u bilo kojoj drugoj regiji, Subsaharska Afrika sada predvodi globalnu stopu siromaštva. Indija i zemlje poput Indije trebaju odgovarajuće sustave socijalne skrbi jer krajnje siromaštvo nestaje u svim drugim regijama osim u Africi i azijskim zemljama sa lošim sustavima socijalne skrbe. Svjetska banka ocjenjuje kako će oko 4% svjetske populacije i dalje biti siromašno 2030. godine, ako svjetsko gospodarstvo nastavi rasti jednakom brzinom kao u zadnjih deset godina, a prihodi siromašnih budu rasli po istoj stopi kao svi ostali. Broj siromašnih može i malo porasti.¹¹

Prema navedenim podacima, u svijetu je 1990. godine u apsolutnom siromaštvu živjelo gotovo 1,8 milijardi ljudi od kojih 280 milijuna u Africi, 510 milijuna u južnoj Aziji, a gotovo skoro milijarda u istočnoj Aziji i Pacifiku. Do 2013. godine ti brojevi su se drastično promijenili, i to ponajviše zbog Kine. Konkretno ukupno je u siromaštvu u tada živjelo oko 750 milijuna ljudi, od toga u Africi u kojoj je siromaštvo poraslo 390 milijuna, ali se u južnoj Aziji broj siromašnih smanjio na 260 milijuna, dok je najveći pad ostvaren u Kini u kojoj je 2013. godine bilo 70 milijuna siromašnih.

Tablica 1. Gini koeficijent nejednakosti raspoloživog dohotka u 2014. (ili kasnijim godinama), 2010. i 2007., ukupno stanovništvo, OECD, Income inequality update, 2016.

Gini koeficijent nejednakosti raspoloživog dohotka u 2014 (ili kasnijim godinama), 2010 i 2007, ukupno stanovništvo					
	2007		2010		2014 ili kasnije
Island	0,289		0,253		0,244
Norveška	0,250		0,249		0,252
Danska	0,244		0,250		0,254
Slovenija	0,240		0,246		0,255
Finska	0,269		0,264		0,257
Češka	0,257		0,262		0,262
Belgija	0,280		0,270		0,268
Slovačka	0,247		0,263		0,269
Austrija	0,285		0,280		0,280
Švedska	0,259		0,269		0,281
Luksemburg	0,279		0,272		0,281
Nizozemska	0,298		0,283		0,283

¹¹ Ibid.

Mađarska	0,271		0,277		0,288
Njemačka	0,285		0,283		0,292
Francuska	0,295		0,305		0,294
Švicarska					0,295
Poljska	0,316		0,306		0,300
Koreja	0,312		0,310		0,302
Irska	0,305		0,300		0,309
Kanada	0,318		0,316		0,322
Italija	0,313		0,323		0,325
Japan	0,329		0,334		0,330
Novi Zeland	0,330		0,324		0,333
Australija	0,338		0,336		0,337
Portugal	0,361		0,342		0,342
Grčka	0,330		0,337		0,343
Španjolska	0,324		0,340		0,346
Latvija	0,376		0,348		0,352
Ujedinjeno Kraljevstvo	0,373		0,351		0,358
Estonija	0,316		0,326		0,361
Izrael	0,365		0,369		0,365
Turska	0,409		0,412		0,393
SAD	0,374		0,376		0,394
Meksiko	0,450		0,442		0,459
Čile	0,480		0,476		0,465
OECD	0,317		0,315		0,318

Siromaštvo se smanjuje u mnogim zemljama, ali unatoč tom napretku mnogo ljudi je diljem svijeta suočenu s pothranjenosti i gladi što ukazuje na to kako se svijet suočava s razvojnom krizom kontradiktornom tomu što se u svijetu proizvodi i zarađuje više nego ikada. Udio zarade 90 posto stanovništva u odnosu na 10 posto porastao je u većini razvijenih ekonomija od 1980. do 2011. godine, pogotovo u SAD-u i Ujedinjenom Kraljevstvu. Za razliku od nerazvijenih zemalja u kojima siromašni čine većinu stanovništva, u razvijenim zemljama siromaštvo karakterizira specifičan opseg. Okvirni podaci ukazuju kako je u najrazvijenijim zemljama manje od 15% stanovništva siromašno, no treba uzeti u obzir kako to ne znači da u tim zemljama ne postoje ekstremni oblici siromaštva kao što su glad i beskućništvo. Ipak, kada je riječ o pojavi ekstremnog siromaštva, brojke su u padu pa je tako postotak svjetskog stanovništva koji živi s manje od 1,25 dolara dnevno sa 52,2% 1981. godine pao na 22,4% 2008. godine. Brojke koje ukazuju na pad siromaštva ipak ne znače kako je siromaštvo iskorijenjeno, kako u nerazvijenim tako i u razvijenim zemljama.

U većini zemalja s dostupnim podacima, udio kojeg drži 1% bogatog stanovništva raste nauštrb donjih 90%. U razvijenim zemljama Gini koeficijent za dohodak je upola manji od Gini koeficijenta bogatstva. Stručnjaci navode nekoliko mogućih objašnjenja za to: stagnirajući rast nadnica, što onemogućava radnicima niže i srednje klase da odvoje novac za štednju, i niži stupanj potrošnje bogatih. Nejednakost u zdravstvenim uslugama je proširena u zemljama u razvoju, a Gini obrazovnih usluga u opadanju je u zemljama u razvoju u proteklih 60 godina. U razvijenim zemljama nejednakost u obrazovanju je većinom ostala na istoj razini, iako su visoke školarine pridonijele slabijem pristupu obrazovanju niže klase. U SAD-u na primjer troškovi sveučilišnog obrazovanja rastu mnogo brže od dohotka kućanstva još od 2001. godine.

Tijekom proteklih 40 godina tehnologija je smanjila troškove prijevoza, poboljšala automatizaciju i sustave komunikacije. Otvorena su nova tržišta, koja donose nove prilike i mogućnosti za rast i razvoj kako bogatih tako i siromašnih zemalja. No, nejednakost je također u porastu u zemljama Afrike i malog dijela Azije, možda kao odraz sve većeg razlikovanja tehnološki zahtjevnijih poslova kojima nemaju svi pristup, ili zbog nekih aspekata procesa rasta koji su uzrokovali veću nejednakost.¹²

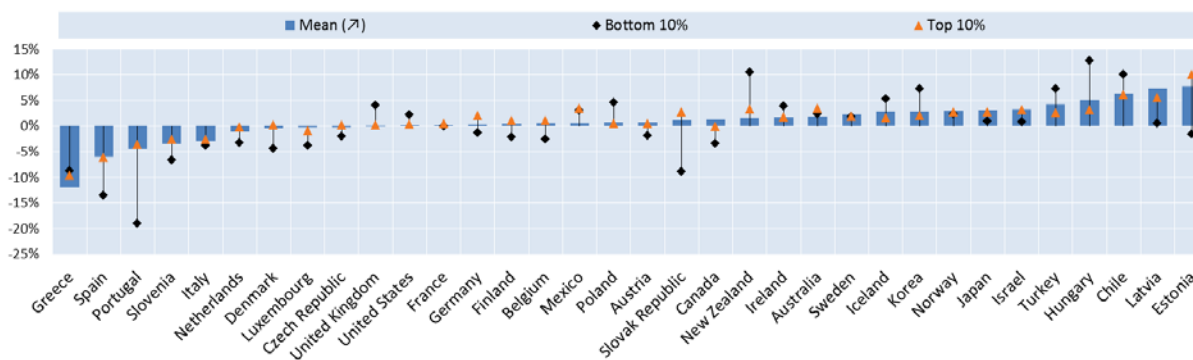
3.2. U Europskoj uniji

Tehnološki napredak je, smatraju stručnjaci OECD-a, najviše pridonio rastućoj ekonomskoj nejednakosti u OECD zemljama, koja iznosi gotovo trećinu proširenog jaza između donjih 90 i gornjih 10 posto stanovništva u posljednjih 25 godina. Podaci iz izbijajućih ekonomija također pokazuju sličan trend proširivanja tog jaza između radnika niže i visoke klase iako se ponuda visoko obrazovanih radnika proširila (što bi trebalo smanjiti taj jaz). Trgovina je dugo motor rasta za mnoge zemlje tako što potiče natjecanje i poboljšava efikasnost, no isto tako trgovinska razmjena među zemljama je najčešće navođena kao jedan od uzroka ekonomske nejednakosti. Financijska globalizacija može pomoći u efikasnijoj distribuciji kapitala i podjelu rizika. U isto vrijeme, uvećani financijski tokovi posebno inozemnih direktnih investicija mogu u određenoj mjeri povećati ekonomsku nejednakost u razvijenim zemljama. Objašnjenje koje nude stručnjaci OECD-a je koncentracija stranih dobara u relativno tehnološki zahtjevnijim sektorima, što

¹² Ibid.

povećava potražnju i dohodak visoko stručnih zaposlenika. Proširivanje financijskih usluga može pružiti kućanstvima i poduzećima veći pristup sredstvima koja su im potrebna za pokrivanje svojih financijskih potreba ali isto tako veća fleksibilnost koju nudi može predstavljati izazov za radnike, posebno onima s niskom razinom obrazovanja.

Grafikon 1. Prosječan godišnji rast stvarnog dohotka od rada, 2010-2014, OECD, Income inequality update, 2016.

U prosjeku udio u dohotku siromašnih i srednje klase rastao je sporije nego onaj gornjih 10 posto što objašnjava rastuću ekonomsku nejednakost u mnogim zemljama.

Unatoč općem bogatstvu u Europskoj uniji (EU), nejednakost i s njom povezano siromaštvo je još uvijek relativno visoko i iznosi 16,9 % EU populacije, što čini otprilike 85 milijuna ljudi koji su u relativnom dohodovnom riziku od siromaštva, te više od 124,2 milijuna ljudi, ili 24,8 % populacije u riziku od socijalne isključenosti. Siromaštvo u Europskoj uniji predstavlja problem koji ograničava temeljna prava i prilike koje imaju mnogi ljudi u postizanju svojih punih potencijala, donosi visoke troškove društvu i ugrožava održivi gospodarski razvoj. Ipak, velike su razlike među državama članicama: na primjer, između 15 % i 18,5 % populacije je u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u Češkoj, Luksemburgu, Nizozemskoj, Austriji, Švedskoj, dok je 40 % ili više u Bugarskoj i Rumunjskoj. Djeca (0-17) imaju posebno visoku stopu siromaštva ili socijalne isključenosti od 28%). Jedno roditeljske obitelji i one s djecom ovisnicima imaju najveći rizik od siromaštva. Za jedno roditeljske obitelji s djecom ovisnicima, rizik od relativnog dohodovnog siromaštva iznosi 34,5 %). Rizik je također osobito visok među mladim ljudima (18-24) i iznosi 23,1 %). Žene su općenito u većem riziku od relativnog dohodovnog siromaštva sa stopom od 17,6 %). Općenito, zaključuje istraživanje Hrvatske mreže

protiv siromaštva, zemlje s visokim stopama nejednakosti često imaju visoke stope siromaštva, a one s manjim stopama nejednakosti, vjerojatno imaju i niže stope siromaštva. Ovo pokazuje kako je problem siromaštva temeljno povezan s pitanjem raspodjele i preraspodjele dobara u određenoj zemlji.

Dohodovne nejednakosti se u EU mjere na dva načina:

Kvintilni omjer (S80/S20) je odnos između petoga i prvoga kvintila distribucije dohotka, tj. odnos ukupnoga ekvivalentnog dohotka 20 % populacije s najvećim dohotkom i ukupnoga ekvivalentnog dohotka 20 % populacije s najmanjim dohotkom. Veći omjer znači veću nejednakost.

Ginijev koeficijent jest mjera nejednakosti raspodjele dohotka u zemlji. Uzima u obzir punu raspodjelu dohotka, dok S80/S20 omjer promatra vrh i dno. Radi se o formuli koja identificira odnose ukupnih udjela populacije koji su raspodijeljeni prema razini dohotka, prema ukupnom udjelu ukupnog iznosa koji su primili.¹³

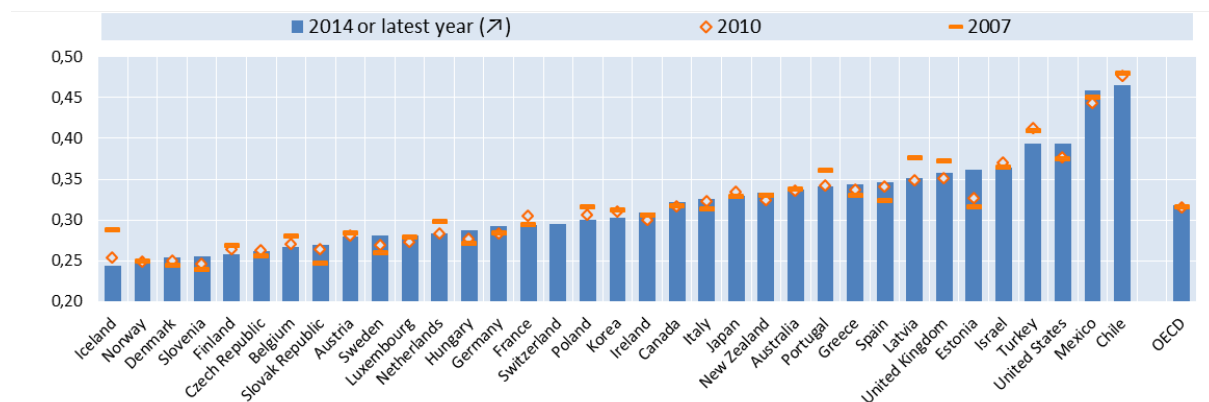
Prema ovom istraživanju koje su proveli stručnjaci iz EU, a preuzela Hrvatska mreža protiv siromaštva u svojoj publikaciji, postoji značajna raznolikost u EU u stupnju dohodovne nejednakosti, koja se mjeri kao omjer gornjih 20 % u odnosu na donjih 20 %. Omjer za EU-27 prije ulaska Hrvatske u EU iznosio je 5,1 (2012.), ali ovaj podatak varira od 3,4 do 7,2 po zemljama. Tako Austrija, Belgija, Češka, Finska, Mađarska, Luksemburg, Nizozemska, Švedska, Slovenija i Slovačka imaju najnižu nejednakost koja varira od 3,4 do 4,1, dok su najveće nejednakosti prisutne u Bugarskoj, Grčkoj, Latviji, Litvi, Portugalu, Rumunjskoj i Španjolskoj od 5,3 do 7,2. Ovo predstavlja stabilan uzlazni trend od 2000. godine kada je omjer za EU iznosio 4,5.

Ginijev koeficijent pokazuje sličan uzorak kao i kvintilni omjer. Opći podatak za EU (2012.) je 30,6 koji je porastao sa vrijednosti 29 zabilježene u 2000. godini. Najniža je nejednakost u Austriji, Češkoj, Finskoj, Mađarskoj, Nizozemskoj, Sloveniji, Slovačkoj i Švedskoj (23,7 do 27,6), a najviša u Bugarskoj, Grčkoj, Latviji, Portugalu, Rumunjskoj, Španjolskoj i u Ujedinjenom kraljevstvu (33,2 do 35,7). Najmanje nejednaka društva u Europi najčešće imaju

¹³ Hrvatska mreža protiv siromaštva, Siromaštvo i nejednakost u EU, Zagreb, 2016.

najniže stope siromaštva i manje su pogođene krizom. Ovo je prvenstveno zato jer su njihove vlade odlučile staviti prioritet na osiguravanju odgovarajućih razina minimalnih dohodaka i kvalitetnog pristupa uslugama kroz sustav socijalne zaštite i davanjem zajamčene razine minimalnih plaća. Ona su najčešće najučinkovitija u preraspodjeli bogatstva putem poreznih i drugih sustava.

Grafikon 2. Gini koeficijent nejednakosti raspoloživog dohotka u 2014. (ili kasnijim godinama), 2010. i 2007., ukupno stanovništvo, OECD, Income inequality update, 2016.

Gotovo je nemoguće utvrditi kretanje nejednakosti u EU. Nejednakost (ne samo u Europi) ne može se smisleno istraživati samo s obzirom na podatke o raspodjeli dohotka – bez obzira na njihovu važnost – jer postoje različita pitanja povezana s nejednakošću druge vrste, posebno što se tiče nejednakosti obrazovanja i zdravstva. Nejednakost bi bila mnogo veća bez korektivnog utjecaja preraspodjele i socijalne politike. U većini zemalja u razdoblju 1960.-2000. godine zbog starenja stanovništva i povećane nezaposlenosti znatno su porasli rashodi za socijalnu politiku. Rashodi rastu, posebice u siromašnijim zemljama južne Europe - uključujući Italiju - te u Francuskoj i Finskoj. Prosječni udio rashoda za socijalnu politiku u BDP-u raste usprkos razmjerno stabilnom ili čak smanjenom udjelu u nekim zemljama (Njemačkoj, Austriji, Nizozemskoj). Učinak socijalnih transfera (uključujući mirovine) na smanjivanje opasnosti od upadanja u siromaštvo znatno se razlikuje u članicama EU-a. Socijalni transferi imaju najjači utjecaj u Švedskoj i Danskoj, dok je njihovo djelovanje najslabije u Italiji i Grčkoj, prema podacima koje navodi Eurostat. Proširenje Unije te brojni problemi vezani uz humanitarnu krizu sustav socijalne skrbi te može još više produbiti već postojeću nejednakost. EU nastoji smanjiti siromaštvo te ublažiti nejednakost i socijalnu isključenost.

3.3. U Republici Hrvatskoj

U većini tranzicijskih zemalja tijekom proteklog desetljeća dramatično je poraslo siromaštvo. Ne samo da je nezabilježeno takvo povećanje nezaposlenosti, nego se zbilo u uvjetima dubokih gospodarskih, socijalnih i političkih promjena. U većini zemalja srednje i istočne Europe pojedine skupine stanovništva izloženije su siromaštvu – posebice nezaposleni, slabije obrazovani i ruralno stanovništvo. Siromaštvo u Hrvatskoj nije samo razmjerno maleno, nego je i plitko. Jaz siromaštva (poverty gap) iznosio je 1998. godine 1,8% BDP-a Hrvatske, a u prosjeku je potrošnja siromašnih kućanstva bila 20% ispod granice siromaštva. Da bi svi siromašni došli do granice siromaštva uz optimalno usmjeravanje pomoći trebalo bi izdvojiti oko 1% BDP-a. Stoga se procjenjuje da bi Hrvatska mogla potpuno iskorijeniti apsolutno siromaštvo.

Dohodovna nejednakost mjerena Ginijevim koeficijentom u 1998. iznosila je 0,39, što je više nego u većini susjednih tranzicijskih zemalja. Neki stručnjaci i znanstvenici vjeruju da je u toj studiji bila pogrešna definicija dohotka samozaposlenih, što je dovelo do precijenjenog rezultata nejednakosti. Promjena u strukturi raspoloživog dohotka u Hrvatskoj nalikuje na promjene u drugim tranzicijskim zemljama. Pad udjela plaća i rast udjela mirovina, ostalih socijalnih transfera i ostalih privatnih dohodaka (osim plaća) u tranzicijskom razdoblju očito čine procese koji su zajednički tranzicijskim gospodarstvima. Usprkos općem vjerovanju da je nejednakost u Hrvatskoj jako porasla tijekom tranzicijskog razdoblja, Ginijev je koeficijent porastao s 0,286 u 1988. na 0,297 u 1998. Rastavljanje Ginijeva koeficijenta pokazuje da se neočekivano blag porast nejednakosti u tom razdoblju može objasniti povećanjem socijalnih transfera i izostankom snažnije koncentracije plaća.¹⁴

Rizik siromaštva posebice pogađa određene društvene grupe: nezaposlene osobe, obitelji s mnogo djece, obitelji sa samohranim roditeljima. S druge strane, socijalno i zdravstveno osiguranje značajno smanjuju rizik siromaštva. Visoki stupanj zaposlenosti najbolje je osiguranje protiv siromaštva.

¹⁴ Institut za javne financije. URL: <http://www.ijf.hr/Eu2/Bejakovic.pdf> [pristupljeno: 10.02.2017.]

S obzirom na jednu od najviših stopa nezaposlenosti u Europskoj uniji, Hrvatska spada u zemlje visokog rizika siromaštva kao i u grupu zemalja izrazitijih nejednakosti što je karakteristično za zemlje koje su relativno nedavno napustile socijalističko državno uređenje i plansku privredu.

Anketa o dohotku stanovništva istraživanje je na kojem se temelji izračun pokazatelja siromaštva i socijalne isključenosti za Republiku Hrvatsku. Provedba Ankete usklađena je s uredbama EU-a i Eurostatovom metodologijom propisanim za istraživanje EU-SILC (*Statistics on Income and Living Conditions*). Istraživanje SILC, na razini EU-a, obvezatno je istraživanje i referentni izvor podataka za praćenje statistike dohotka, siromaštva i socijalne isključenosti. Istraživanje provode sve zemlje članice redovito u godišnjoj periodici.

Pokazatelji se temelje na konceptu relativnog siromaštva koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova u kućanstvu (veličinu kućanstva) i distribuciju dohotka unutar populacije. Osnovni je pokazatelj stopa rizika od siromaštva. To je postotak osoba koje imaju raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje koliko je osoba stvarno siromašno, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Prag rizika od siromaštva postavljen je na 60% od srednje vrijednosti (medijana) ekvivalentnoga raspoloživog dohotka svih kućanstava.

Prema podacima Ankete, stopa rizika od siromaštva u 2015. iznosi 20,0%.¹⁵

¹⁵ Državni zavod za statistiku, Priopćenje, broj 14.1.1., 20.10.2016. URL:

http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/14-01-01_01_2016.htm [pristupljeno: 28.03.2017.]

Slika 3. Ključni pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u RH u 2015.

1. KLJUČNI POKAZATELJI SIROMAŠTVA I SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI U 2015.¹⁾ KEY INDICATORS OF POVERTY AND SOCIAL EXCLUSION, 2015¹⁾

Stopa rizika od siromaštva, %	20,0	<i>At-risk-of-poverty rate, %</i>
Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, %	29,1	<i>People at risk of poverty or social exclusion, %</i>
Osobe u teškoj materijalnoj deprivaciji (4 ili više stavki), %	13,7	<i>People severely materially deprived (4 or more items), %</i>
Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada, %	14,4	<i>People living in households with very low work intensity, %</i>
Prag rizika od siromaštva, kune		<i>At-risk-of-poverty threshold, kuna</i>
Jednočlano kućanstvo	25 000	<i>One-person household</i>
Kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece	52 500	<i>Household consisting of two adults and two children</i>
Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera, %		<i>At-risk-of-poverty rate before social transfers, %</i>
Socijalni transferi nisu uključeni u dohodak	31,0	<i>Social transfers excluded from income</i>
Mirovine i socijalni transferi nisu uključeni u dohodak	45,2	<i>Pensions and social transfers excluded from income</i>
Stopa rizika od siromaštva određena prema 2012., %	19,5	<i>At-risk-of-poverty rate anchored at 2012, %</i>
Prosjeck raspoloživog dohotka po kućanstvu, kune	84 293	<i>Average disposable income per household, kuna</i>
Prosjeck ekvivalentnoga raspoloživog dohotka, kune	46 471	<i>Average equivalised disposable income, kuna</i>

1) Podaci nisu u potpunosti usporedivi s podacima iz prethodnih godina. Vidjeti metodološka pojašnjenja.
1) Data are not fully comparable with data from the previous years. See notes on methodology.

Izvor: Državni zavod za statistiku, Priopćenje, broj 14.1.1., 20.10.2016., dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/14-01-01_01_2016.htm, datum pristupa: 28.03.2017.

Pokazatelj **Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti** odnosi se na one osobe koje su u riziku od siromaštva ili su u teškoj deprivaciji ili žive u kućanstvima s niskim intenzitetom rada. Prema tom pokazatelju za 2015. u Republici Hrvatskoj u takvu je položaju bilo 29,1% osoba.

Stopa teške materijalne deprivacije prikazuje postotak osoba koje žive u kućanstvima koja si ne mogu priuštiti najmanje četiri od devet stavaka materijalne deprivacije i u 2015. iznosi 13,7%. Pokazatelj **Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada** odnosi se na one osobe (u dobi od 0 do 59 godina) koje žive u kućanstvima čiji je intenzitet rada manji od 0,2 i u 2015. iznosi 14,4%. Usporedba osnovne stope rizika od siromaštva i **stope rizika od siromaštva prije socijalnih transfera** pokazuje da izuzimanje socijalnih transfera iz dohotka utječe na povećanje postotka osoba koje su u riziku od siromaštva s osnovnih 20,0% na stopu od 31,0%. Ako se iz dohotka izuzmu i socijalni transferi i mirovine, tada stopa rizika od siromaštva iznosi 45,2%.

Stopa rizika od siromaštva određena prema pragu rizika od siromaštva iz 2012. jest pokazatelj koji uzima u obzir promjene u troškovima života i izračunana je na temelju

deflacioniranog praga rizika od siromaštva iz 2012. Ta je stopa u 2015. iznosila 19,5% i upućuje na -manji broj osoba u riziku od siromaštva u 2015. u odnosu na 2012., kada je stopa rizika od siromaštva bila 20,4%.

Prosjek raspoloživog dohotka po kućanstvu iznosio je 84 293 kune u 2015., dok je **prosjek ekvivalentnoga raspoloživog dohotka** iznosio 46 471 kunu.¹⁶

Slika 4. Stopa rizika od siromaštva prema intenzitetu rada kućanstva u 2015. u RH

5. STOPA RIZIKA OD SIROMAŠTVA PREMA INTENZITETU RADA KUĆANSTVA U 2015.¹⁾

AT-RISK-OF-POVERTY RATE, BY WORK INTENSITY OF HOUSEHOLD, 2015¹⁾

Kućanstva bez uzdržavane djece		<i>Households without dependent children</i>
Vrlo niski intenzitet rada (0 – 0,2)	59,0	<i>Very low work intensity (0 – 0.2)</i>
Niski intenzitet rada (0,2 – 0,45)	29,6	<i>Low work intensity (0.2 – 0.45)</i>
Srednji intenzitet rada (0,45 – 0,55)	5,2	<i>Medium work intensity (0.45 – 0.55)</i>
Visoki intenzitet rada (0,55 – 0,85)	2,7	<i>High work intensity (0.55 – 0.85)</i>
Vrlo visoki intenzitet rada (0,85 – 1)	1,1	<i>Very high work intensity (0.85 – 1)</i>
Kućanstva s uzdržavanom djecom		<i>Households with dependent children</i>
Vrlo niski intenzitet rada (0 – 0,2)	75,7	<i>Very low work intensity (0 – 0.2)</i>
Niski intenzitet rada (0,2 – 0,45)	28,0	<i>Low work intensity (0.2 – 0.45)</i>
Srednji intenzitet rada (0,45 – 0,55)	22,7	<i>Medium work intensity (0.45 – 0.55)</i>
Visoki intenzitet rada (0,55 – 0,85)	7,3	<i>High work intensity (0.55 – 0.85)</i>
Vrlo visoki intenzitet rada (0,85 – 1)	1,3	<i>Very high work intensity (0.85 – 1)</i>

1) Podaci nisu u potpunosti usporedivi s podacima iz prethodnih godina. Vidi Metodološka objašnjenja.

1) Data are not fully comparable with data from previous years. See Notes on methodology.

Izvor: Državni zavod za statistiku, Priopćenje, broj 14.1.1., 20.10.2016., dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/14-01-01_01_2016.htm, datum pristupa: 28.03.2017.

Stopa rizika od siromaštva prema intenzitetu rada kućanstva izračunana je za kategorije kućanstva bez uzdržavane djece i s uzdržavanom djecom za osobe dobne skupine od 0 do 59 godina. U 2015. stopa rizika od siromaštva prema intenzitetu rada kućanstva najviša je kod kućanstava s vrlo niskim intenzitetom rada te za kućanstva s uzdržavanom djecom iznosi 75,7%, a za kućanstva bez uzdržavane djece iznosi 59,0%. Vrlo niski intenzitet rada odnosi se na situaciju u kojoj osobe žive u kućanstvima u kojima nitko ne radi ili radi vrlo malo, odnosno radno sposobni članovi rade do 20% od ukupnog broja mjeseci u kojima su mogli raditi u referentnom razdoblju.¹⁷

¹⁶ Ibid

¹⁷ Ibid.

Slika 5. Ostali pokazatelji siromaštva u 2015. u RH

7. OSTALI POKAZATELJI SIROMAŠTVA U 2015.¹⁾

OTHER POVERTY INDICATORS, 2015¹⁾

Nejednakost distribucije dohotka – kvintilni omjer (S80/S20)	5,2	<i>Inequality of income distribution – quintile share ratio (S80/S20)</i>
Ginijev koeficijent	30,6	<i>Gini coefficient</i>
Relativni jaz rizika od siromaštva, %	26,5	<i>Relative at-risk-of-poverty gap, %</i>
Raspršenost oko praga rizika od siromaštva, %		<i>Dispersion around at-risk-of-poverty threshold, %</i>
40%-tni prag	7,9	<i>40% cut-off</i>
50%-tni prag	13,5	<i>50% cut-off</i>
70%-tni prag	26,9	<i>70% cut-off</i>
Stopa rizika od siromaštva prema statusu stanovanja, %	-	<i>At-risk-of-poverty rate by tenure status, %</i>
Stanar	20,9	<i>Tenant</i>
Vlasnik ili stanuje besplatno	20,0	<i>Owner or rent free</i>

1) Podaci nisu u potpunosti usporedivi s podacima iz prethodnih godina. Vidi Metodološka objašnjenja.

1) Data are not fully comparable with data from previous years. See Notes on methodology.

Izvor: Državni zavod za statistiku, Priopćenje, broj 14.1.1., 20.10.2016., dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/14-01-01_01_2016.htm, datum pristupa: 28.03.2017.

Kvintilni omjer (S80/S20) jest pokazatelj dohodovne nejednakosti koji mjeri odnos između petoga i prvoga kvintila distribucije dohotka, tj. odnos ukupnoga ekvivalentnog dohotka 20% populacije s najvećim dohotkom i ukupnoga ekvivalentnog dohotka 20% populacije s najmanjim dohotkom. U 2015. taj je pokazatelj iznosio 5,2, što znači da je 20% stanovništva s najvišim ekvivalentnim raspoloživim dohotkom primalo 5,2 puta veći dohodak od 20% stanovništva s najnižim ekvivalentnim raspoloživim dohotkom.

Ginijev koeficijent jest mjera nejednakosti raspodjele dohotka i u 2015. iznosio je 30,6%. Kad bi postojala savršena jednakost (tj. kad bi svaka osoba primala jednaki dohodak), tad bi Ginijev koeficijent iznosio 0%. Što je vrijednost bliža 100%, to je dohodovna nejednakost veća.

Relativni jaz rizika od siromaštva jest razlika između praga rizika od siromaštva i medijana ekvivalentnog dohotka osoba koje su ispod praga rizika od siromaštva te je u 2015. iznosio 26,5%.

Raspršenost oko praga rizika od siromaštva prikazuje postotak osoba koje su u riziku od siromaštva u slučaju kada je prag rizika postavljen na 40%, 50% i 70% medijana ekvivalentnog

dohotka. Stopa rizika od siromaštva u 2015. iznosi 7,9% ako je prag postavljen na 40% medijana, 13,5% ako je prag 50% medijana i 26,9% ako je prag 70% medijana ekvivalentnog dohotka.

Prema statusu stanovanja stopa rizika od siromaštva u 2015. veća je za stanare, i iznosi 20,9%, nego za vlasnike stana, za koje iznosi 20,0%.¹⁸

¹⁸ Ibid.

4. EKONOMSKI UČINCI EKONOMSKE NEJEDNAKOSTI U SVIJETU

4.1. Negativni učinci ekonomske nejednakosti u svijetu

4.1.1. Siromaštvo

Siromaštvo je pojam koji označava nedostatak osnovnih uvjeta za život.

Siromaštvo se najjednostavnije određuje kao neposjedovanje novca ili dovoljno novca, te malo ili nedovoljno imovine, no zapravo ne postoji jedinstvena i općeprihvaćena definicija siromaštva.

Unatoč nedostatku opće definicije siromaštva izgledno je kako se ono manifestira na različite načine kao što su nedostatan dohodak, glad, nedostupnost ili loša dostupnost zdravstvene zaštite i obrazovanja, veća stopa mortaliteta ugroženih skupina, neodgovarajuće stambeno zbrinjavanje te društvena diskriminacija.

Općenito gledajući, a na temelju povijesnih pokazatelja, čovječanstvo je oduvijek suočeno sa siromaštvom. Hranitelji obitelji oduvijek su morali svakodnevno teško raditi kako bi priskrbili hranu i krov nad glavom, a i djeca su od ranog djetinjstva morala pridonositi dobrobiti obitelji radom. Od gladi se u 18. stoljeću umiralo i u danas razvijenim zemljama poput Njemačke, Francuske, Velike Britanije ili skandinavskih zemalja, a do smanjenja siromaštva u je ovim zemljama došlo uspostavljanjem liberalnog kapitalizma i razvojem tržišne ekonomije te u novije vrijeme globalizacijom trgovine i otvaranjem slabije razvijenih zemalja stranom kapitalu.

Unatoč tomu siromaštvo predstavlja globalan problem, a prema raspoloživim podacima danas je u svijetu 1/5 stanovništva siromašna dok više od 600 milijuna ljudi živi u ekstremnom siromaštvu. Svake godine zbog bolesti uzrokovanih onečišćenom vodom i zrakom umire 8 milijuna djece dok 50 milijuna djece ima mentalna ili fizička oštećenja zbog neadekvatne ishrane, a 130 milijuna djece nema pristup obrazovanju. Istovremeno 1,3 milijarde ljudi preživljava dnevno s manje od jednog američkog dolara prihoda što je granica koju je kao međunarodnu liniju siromaštva odredila Svjetska banka u Izvještaju o svjetskom razvoju 1990 godine.

Prema definiciji Svjetske banke, siromaštvo je glad. Ista definicija kaže kako siromaštvo znači ne imati dom, te biti bolestan bez mogućnosti odlaska liječniku te ne ići u školu, ne znati čitati, ne imati posao, strahovati za budućnost i živjeti dan za danom. Siromaštvo ima mnogo lica, mijenja se od mjesta do mjesta i s vremena na vrijeme te je situacija iz koje ljudi žele pobjeći.¹⁹

Nadalje, Svjetska Banka siromaštvo definira i kao „nepostojanje blagostanja“ dok se blagostanje može objasniti na dva načina. Prvi način blagostanjem podrazumijeva posjedovanje roba i dobara i pritom odgovara na pitanje imaju li pojedinci dovoljno roba i dobara za zadovoljenje svojih potreba. Ovdje se blagostanje mjeri uspoređivanjem dohotka ili potrošnje pojedinca s linijom koja predstavlja granicu siromaštva. Drugi način objašnjenja blagostanja bazira se na istraživanju može li si pojedinac priuštiti neku specifičnu vrstu dobara kao što su hrana, mjesto stanovanja, zdravstvena skrb ili obrazovanje. Unatoč različitom pristupu objašnjenju siromaštva, oba načina siromaštvo opisuju nesposobnošću pojedinca za funkcioniranjem u društvu koje ga okružuje. Svjetska banka određuje siromašnu osobu onom čiji dohodak nije dovoljan za zadovoljavanje razine nužnih potreba. Razina tih potreba mijenja se tijekom vremena i u različitim društvima, a u skladu sa stupnjem razvoja, društvenim uređenjem i vrijednostima.²⁰

Određenjem međunarodne linije siromaštva na 1 američki dolar dnevno u vrijeme kada su određeni Milenijski ciljevi, Svjetska banka željela je odrediti indeks koji će odražavati standarde apsolutnog siromaštva u najsiromašnijim zemljama svijeta te korespondirati istoj razini blagostanja u svim zemljama. Svjetska banka je 2008. godine definirala kako su ljudi koji žive u uvjetima ekstremnog siromaštva oni koji žive s manje od 1,25 američka dolara dnevno, odražavajući tako rast cijena u mnogim zemljama u razvoju od onih koje su prethodno utvrđene.²¹ Godine 2015. međunarodna granica siromaštva koja je bila određena na 1 američki dolar dnevno, povišena je na 1,90 američkih dolara dnevno. Prema toj liniji, 2011. godine u svijetu je bilo 14,2% siromašnih (ili 987 milijuna).²²

¹⁹ Svjetska banka. URL: <http://data.worldbank.org/topic/poverty> [pristupljeno: 09.04.2017.]

²⁰ Svjetska banka. URL: <http://siteresources.worldbank.org/PGLP/Resources/PMch1.pdf> [pristupljeno: 09.04.2017.]

²¹ Ujedinjeni narodi. URL: <http://www.un.org/millenniumgoals/poverty.shtml> [pristupljeno: 09.04.2017.]

²² Svjetska banka. URL: <http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/international-poverty-line-has-just-been-raised-190-day-global-poverty-basically-unchanged-how-even> [pristupljeno: 09.04.2017.]

Postignut je značajan napredak u smanjenju siromaštva proteklih desetljeća. Svijet je dostigao prvi Milenijski razvojni cilj - smanjiti stopu siromaštva iz 1990. na pola do kraja 2015. - pet godina prije roka, u 2010 godini. Unatoč napretku u smanjenju siromaštva broj ljudi koji žive u ekstremnom siromaštvu u svijetu ostaje i dalje neprihvatljivo visok. Sudeći po globalnim prognozama o rastu smanjenje siromaštva možda neće biti dovoljno brzo da dostigne cilj kraja ekstremnog siromaštva do godine 2030. Prema posljednjim procjenama iz 2013 godine, 10.7 posto svjetskog stanovništva živi na manje od \$1.90 dnevno, u usporedbi sa 12.4 posto u 2012. godine. To je smanjenje sa 35 posto iz 1990. godine. To znači da je u 2013. godini 767 milijuna ljudi živjelo sa manje od \$1.90 dnevno, smanjenje sa 881 milijuna u 2012. godini i 1.85 milijardi u 1990. godini.

Iako su se stope siromaštva smanjile u svim regijama, napredak nije uravnotežen. Smanjenje ekstremnog siromaštva između 2012. i 2013. godine uglavnom je odraz promjena u Istočnoj Aziji i Pacifiku (71 milijun manje siromašnih), posebno u Kini, Indoneziji i Južnoj Aziji (37 milijuna manje siromašnih) osobito u Indiji. Polovina ekstremno siromašnih živi u Subsaharskoj Africi. Broj siromašnih u toj regiji smanjio se za samo 4 milijuna sa 389 milijuna ljudi koji žive sa manje od \$1.90 dnevno u 2013. godini, više nego sve druge regije zajedno. Velika većina globalno siromašnih živi u ruralnim područjima i slabo su obrazovani, te većinom rade u poljoprivrednom sektoru, i više od pola ih je mlađe od 18 godina.

Potrebno je uložiti mnogo napora da se stane na kraj ekstremnom siromaštvu, i brojni izazovi ostaju. Postaje sve teže doseći one koji i dalje ostaju u ekstremnom siromaštvu, koji često žive u krhkim kontekstima i zabačenim područjima. Pristup dobrim školama, zdravstvenoj skrbi, električnoj energiji, sigurnoj vodi i drugim kritičnim uslugama ostaje izvan dosega mnogih ljudi, često prema socioekonomskom statusu, spolu, narodnosti i geografiji. Štoviše, za one koji su uspjeli izaći iz siromaštva napredak je bio samo privremen: ekonomski šokovi, nesigurnost hrane i klimatske promjene prijete da im otmu njihove teško zaslužene ciljeve i prisiljava ih natrag u siromaštvo. Bit će izuzetno važno naći načine za rješavanje tih problema dok polako napredujemo prema godini 2030.²³

²³ Svjetska banka. URL: <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview> [pristupljeno: 09.04.2017.]

Ekonomisti definiraju siromaštvo kao nemogućnost postizanja određenog životnog standarda. Tako Martin Ravallion, ekonomist s tridesetogodišnjim radnim iskustvom u Svjetskoj Banci, smatra kako siromaštvo postoji u određenom društvu kada jedna ili više osoba ne može dostići razinu ekonomskog blagostanja za koju se smatra da predstavlja prihvatljivi minimum u tom društvu. Ipak, siromaštvo se obično dijeli na dohodovno i ne dohodovno siromaštvo. Dohodovno siromaštvo manifestira se u nemogućnosti zadovoljenja minimalnih životnih potreba dok se ne dohodovno očituje u nemogućnosti ili otežanom pristupu obrazovanju, sustavu zdravstva i slično.

4.1.2. Linije siromaštva

Budući da ne postoji jedinstvena definicija siromaštva, ono se najčešće definira prema nekom od dva pokazatelja: visini potrošnje ili visini dohotka. Pri određivanju tko je siromašan a tko nije upotrebljavaju se subjektivna i objektivna mjerila s time da pokazatelj ne smije ići ispod određene granice odnosno tzv. linije siromaštva.

Linija siromaštva je razina dohotka ispod koje se ljudi smatraju siromašnima. Razni autori na različite načine definiraju i liniju siromaštva kao i samo siromaštvo. Apsolutna linija siromaštva je granica dohotka ispod koje pojedinac ne može zadovoljiti svoje osnovne potrebe. Ona je prilično stabilna tijekom vremena, ali problem nastaje pri usporedbama s drugim državama jer ne postoji jedinstvena granica siromaštva. Neke države tijekom vremena mijenjaju tu granicu zbog inflacije ili zbog različitog definiranja osnovnih potreba stanovnika. Većina stručnjaka kao osnovu za izračun košarice osnovnih potreba kućanstva koristi isključivo hranu jer za druge potrebe ne postoji usporedivi standard. Na primjer, razlike postoje između ruralnog i urbanog stanovništva, u cijenama koje se razlikuju kroz vrijeme, te između samih kućanstava koji se razlikuju po veličini i sastavu.

Kako se nekoj zemlji poboljšava životni standard ona teži tome da povisi liniju siromaštva, osim SAD-a gdje je ona nepromijenjena već 4 desetljeća. To je relativna linija siromaštva gdje je stanovništvo neke zemlje u određenom postotku svrstano u siromašne a u nekoj nerazvijenijoj državi bi se za njih smatralo da su „dobrostojeći“. Zato se smatra da apsolutna linija siromaštva

može biti korisna za procjenu stanja u državama poput Vijetnama, ali potpuno bespotrebna u SAD-u gdje gotovo nitko ne bi pao ispod linije siromaštva. Tako se apsolutna ili objektivna linija siromaštva koristi za usporedbe učinaka nekih socijalnih mjera u određenim državama kroz vrijeme.²⁴

U Europskoj Uniji koristi se relativna linija siromaštva definirana kao postotak prosječnog dohotka ispod kojeg je pojedincu ili kućanstvu nemoguće doseći određeni životni standard koji uživaju oni s dohotkom iznad te granice. Međutim, neki autori smatraju da ni ona nije sveobuhvatna jer ne obuhvaća psihološke i socijalne faktore. Također se ne smatra objektivnom jer su pokazatelji i mjerila određeni kao odraz subjektivnog pogleda osobe koja te pokazatelje bira. To se posebno odnosi na službene državne linije siromaštva kod kojih osobe koje su ispod određene razine dohotka mogu tražiti neki oblik socijalne pomoći.²⁵

Generalno gledajući, veća se pažnja pridaje dohodovnom siromaštvu koje se javlja u dva oblika, kao apsolutno te kao relativno siromaštvo.

4.1.3. Apsolutno i relativno siromaštvo

4.1.3.1. Apsolutno siromaštvo

Apsolutnim siromaštvom definiraju se uvjeti u kojima pojedinac nema ni minimalan prihod kojim bi zadovoljio minimum osnovnih životnih potreba tijekom dužeg vremenskog razdoblja. Osnovne životne potrebe su: hrana, voda za piće, pristup sanitarnom čvoru, zdravstvena zaštita uključujući i cijepljene, prenatalna skrb te liječenje teških bolesti, obrazovanje te pristup informacijama putem medija uključujući radio, televiziju te računala. Unatoč jasno definiranoj osnovi određenja apsolutnog siromaštva, subjektivna je ocjena stručnjaka što je siromaštvo, a uvjetovana je između ostalog i ekonomskim i kulturnim aspektima razvijenosti društva.

²⁴ Svjetska banka. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11985> [pristupljeno: 09.04.2017.]

²⁵ Stopnik, N. „Linija siromaštva – osnovni koncepti, Zagreb, 1994. godine, str. 32

Apsolutna granica siromaštva označava apsolutni minimalni životni standard i obično se temelji na točno utvrđenoj potrošačkoj košarici prehrambenih proizvoda (za koju se procjenjuje da podmiruje odgovarajuće minimalne prehrambene potrebe za očuvanje zdravlja), uvećanu za neke druge troškove (poput stanovanja i odjeće). Stoga se apsolutna granica siromaštva može znatno razlikovati među zemljama, ovisno o sadržaju potrošačke košarice. Iako sigurno postoji određena proizvoljnost o tome što je odgovarajuća prehrana, tako utvrđena granica siromaštva ipak je svojevrsno uporište za analizu i usporedbe.²⁶

Koncept apsolutnog siromaštva prvi je primijenio B.E Rowntree krajem 19. stoljeća, a kasnije i još mnogi drugi autori, od kojih je najpoznatija M. Orshansky (1969). Rowntree je smatrao kao siromašne one obitelji kojima vlastiti dohoci nisu omogućavali kupnju minimalne količine osnovne robe za održavanje fizičke efektivnosti (preživljavanje i radnu sposobnost). Nedostatak tog pristupa je arbitrarno određivanje osnovnih potreba koje pojedinac sam odabire i pridaje im različite subjektivne vrijednosti.²⁷

Stopa siromaštva ovdje je mjera koja prikazuje udio pojedinaca u društvu koji nemaju dovoljno sredstava za zadovoljenje osnovnih potreba, odnosno čiji su dohodak i potrošnja ispod linije siromaštva. Linija apsolutnog siromaštva se u osnovi utvrđuje na temelju nutricionističkog minimuma i strukture potrošnje najsiromašnijih kućanstava. Ipak, ovom se mjerom ne može utvrditi koliko je pojedinac siromašan te se apsolutno siromaštvo najčešće mjeri po potrošnji.

4.1.3.2. Relativno siromaštvo

Apsolutno se siromaštvo uglavnom odnosi na fiziološke potrebe; kod relativnog se siromaštva sagledavaju socijalne potrebe. U pravilu, korištenje koncepta relativnog siromaštva dovodi do većeg broja siromašnih nego pri upotrebi koncepta apsolutnog siromaštva. Kao mjera relativnog siromaštva često se koristi Townsendov pokazatelj lišenosti koji obuhvaća podatke o višim zahtjevima vezanima uz stil života (primjerice mogućnosti ljetovanja, izlazaka u restorane,

²⁶Institut za javne financije. URL: <http://www.ijf.hr/pojmovnik/siromastvo.htm> [pristupljeno: 10.04.2017.]

²⁷Stopnik, N. „Linija siromaštva – osnovni koncepti, Zagreb, 1994. godine, str 26

primanje gostiju i drugo). Kritičari takvog pristupa smatraju da su korišteni podaci o višim zahtjevima neutemeljeni, te da su više podložni utjecaju ukusa i sklonosti nego samog siromaštva. Tako, primjerice, postoje ljudi koji jednostavno ne vole primati goste (iako bi to mogli), jednako kao što ima imućnih osoba koje ne idu na ljetovanje.²⁸

Stopa rizika od relativnog siromaštva određuje se udjelom dohotka pojedinca nakon društvenih transfera nižih od 60% medijane ekvivalentnog nacionalnog dohotka. Eurostat navodi i kako se ovom mjerom ne mjeri siromaštvo već nizak dohodak u usporedbi s drugim stanovnicima zemlje u kojoj se mjeri relativno siromaštvo i ne odražava se nužno na nizak životni standard.

Relativna granica siromaštva utvrđuje siromaštvo u odnosu prema nacionalnom životnom standardu jer se, bez obzira na apsolutne potrebe, ljudi mogu smatrati siromašnima ako je njihov standard znatno niži od standarda drugih osoba u promatranoj zemlji. Relativna granica siromaštva obično se utvrđuje kao određeni postotak medijalnog ili prosječnog dohotka kućanstva. Svjetska banka od 2000 godine računa siromaštvo upotrebom polovice medijalnog dohotka kao osnove za međunarodne usporedbe.²⁹

Relativno se siromaštvo koristi kao mjerilo za utvrđivanje siromaštva u bogatijim, razvijenim zemljama. Peter Townsend ga u svom djelu definira kao lišenost resursa za održavanje dijete, životnog stila, aktivnosti i materijalnih dobara na koje je individualna osoba ili skupina ljudi naviknuta ili koje su u širokoj mjeri poticane i prihvatljive u društvu kojem pripadaju.³⁰

Prema ovom mjerilu rizik siromaštva u razvijenijim i bogatijim zemljama može biti jednak onom u manje razvijenim. Uzrok tome je to što se u vremenu krize najprije smanjuju prihodi od rada što izravno utječe na raspodjelu dohotka te se snižava prag siromaštva, a pojedinci smješteni neposredno ispod tog praga ga mogu preskočiti iako im je realna situacija lošija nego prije krize. Kao rezultat toga javlja se mogućnost smanjenja siromaštva na početku krize.

²⁸ Šućur, Z., Siromaštvo: teorije, koncepti i pokazatelji, Zagreb, 2001.

²⁹ Bejaković P., Siromaštvo, nejednakost i socijalna isključenost u Europskoj Uniji i Hrvatskoj, Institut za javne financije, Zagreb, str. 77

³⁰ Townsend P., Poverty in the UK, Penguin Books, 1979.

Relativna linija siromaštva raste s općom razinom dohotka; znači da se implicitno pretpostavlja da je siromaštvo stalna pojava. Ako je već sama činjenica da netko ima manje nego drugi dovoljna da ga smatramo siromašnim - bez obzira na apsolutnu razinu njegova dohotka - onda nećemo nikada riješiti problem siromaštva.³¹

Hrvatska se tijekom 90-ih godina XX. stoljeća suočila s procesom osiromašivanja koji je pogodio golemu većinu stanovništva. Mnoge bi socijalne skupine bez pomoći države, posebice u ratnim i poratnim vremenima, završile u velikom siromaštvu ili bijedi. Prvo reprezentativno istraživanje siromaštva na nacionalnoj razini proveli su tek 1998. godine Svjetska banka i Državni zavod za statistiku. Tada je oko 10% hrvatskih građana živjelo ispod praga apsolutnog siromaštva, što znači da nisu mogli podmirivati osnovne životne potrebe. U usporedbi s drugim tranzicijskim zemljama, Hrvatska je imala niske stope apsolutnog siromaštva. Međutim, nakon 1998. godine ne može se pratiti kretanje apsolutnog siromaštva jer je Državni zavod za statistiku počeo objavljivati pokazatelje siromaštva na temelju relativnih linija siromaštva, koje se definiraju u odnosu na određene statističke pokazatelje kao što su prosjek ili medijan plaća, te BDP po stanovniku. Da bi se pratilo kretanje siromaštva, nužno je koristiti iste linije siromaštva u dužem razdoblju. Razlog prelaska na relativne linije siromaštva u tome je što Hrvatska nema nacionalne ili službene linije siromaštva. Pod nacionalnom linijom siromaštva treba razumijevati liniju za koju vlasti (i javnost), neke zemlje smatraju da odgovara njihovim socijalnim okolnostima pa se kretanje i raširenost siromaštva mjeri u odnosu na nju. Osim toga, ta linija siromaštva može služiti kao kriterij za određivanje visine nekih naknada u sustavu socijalne sigurnosti, prije svega socijalne pomoći. Tek se unatrag nekoliko godina mogu pratiti pokazatelji siromaštva prema jedinstvenoj metodologiji. Polazeći od službene linije siromaštva EU (definirane kao 60% medijana nacionalnog dohotka), 17 i 18% hrvatskog stanovništva posljednjih je nekoliko godina bilo siromašno.³²

Siromaštvo u Hrvatskoj nije samo razmjerno maleno, nego je i plitko. Jaz siromaštva (poverty gap) iznosio je 1998. godine 1,8% BDP-a Hrvatske, a u prosjeku je potrošnja siromašnih kućanstava bila 20% ispod granice siromaštva. Da bi svi siromašni došli do granice siromaštva uz optimalno usmjeravanje pomoći (odnosno da se svakoj siromašnoj osobi dade transfer

³¹ Stopnik, N. „Linija siromaštva – osnovni koncepti, Zagreb, 1994. godine, str 30

³² Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost, UNDP Hrvatska, Zagreb, 2006.

potreban za svladavanje jaza siromaštva), trebalo bi izdvojiti oko 1% BDP-a. Stoga se procjenjuje da bi Hrvatska mogla potpuno iskorijeniti apsolutno siromaštvo. Prva nacionalna studija o siromaštvu provedena je 1998. godine. Prema njezinim rezultatima, Hrvatska ima razmjerno niske stope siromaštva, pogotovo u usporedbi s drugim zemljama u tranziciji. Ipak, siromaštvo u Hrvatskoj trajne je prirode: osobama koje su siromašne potrebno je mnogo vremena da pobjegnu iz siromaštva. Među siromašnima postoji nekoliko dominantnih skupina: stariji i slabije obrazovani, nezaposleni i neaktivne osobe.³³

4.1.4. Mjerenje siromaštva (AROP pokazatelj, prosječna potrošnja)

Mjerenje siromaštva je vrlo kompleksan pojam. Prema istraživanju Eurostata, problem mjerenja siromaštva nije složen samo iz razloga što se siromaštvo ne može precizno definirati. Idealno bi bilo sve tri dimenzije siromaštva (potrošnja, dohodak i bogatstvo) mjeriti prema istom izvoru. Stopa rizika od siromaštva (AROP ili At risk of poverty rate) je udio ljudi koji raspolažu sa dohotkom koji je ispod granice rizika od siromaštva, određene kao 60% nacionalnog prosjeka raspoloživog dohotka. Stopa rizika od siromaštva je objektivan i relativan indikator siromaštva dok je ozbiljna materijalna neimaština ili bijeda apsolutni i subjektivan indikator.

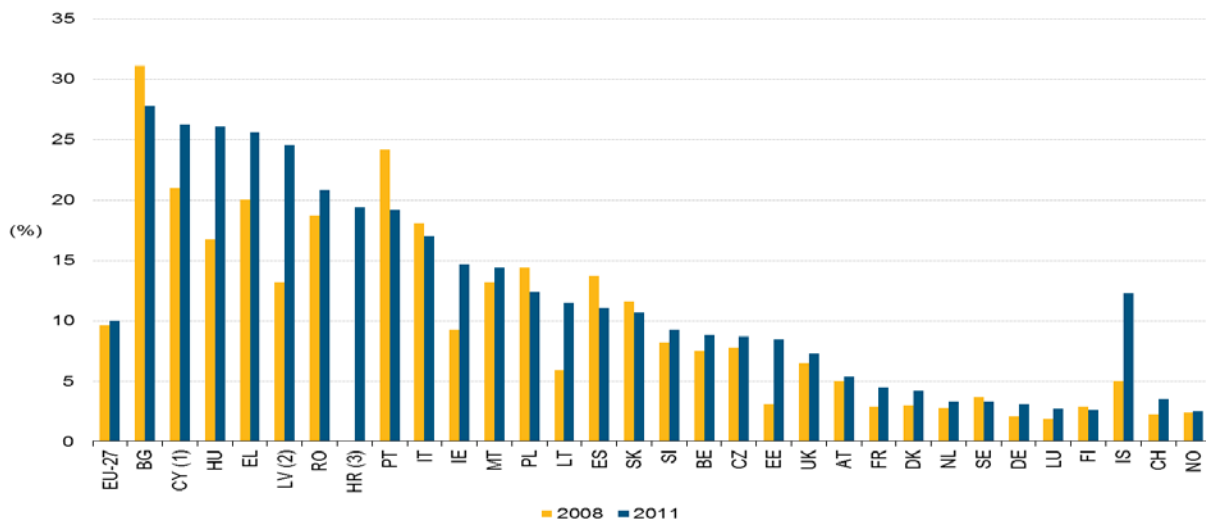
U Europi je taj relativan pristup na osnovi dohotka korišten za povezivanje siromaštva sa socijalnom isključenošću. Odnosi se na ekonomske uvjete prilikom kojih osoba ne može u potpunosti sudjelovati u društvu u kojem živi. Budući da je granica rizika od siromaštva određena na 60 % prosječnog dohotka, stopa relativnog siromaštva varira od države do države, i od razdoblja do razdoblja. Čak i kad se izrazi u jedinicama kupovne moći kako bi se ublažio utjecaj cijene u različitim državama te razlike i dalje ostaju.

AROP pokazatelj se ne bi trebao koristiti za usporedbe među zemljama jer neka država koja ima relativno visoku stopu rizika od siromaštva može istovremeno imati relativno visok nacionalni dohodak. Isto tako AROP pokazatelj nije usporediv s nejednakošću jer se nejednakost odnosi na

³³ Bejaković P., Siromaštvo, nejednakost i socijalna isključenost u Europskoj Uniji i Hrvatskoj, Institut za javne financije, Zagreb, str. 87-89

raspodjelu čitavog nacionalnog dohotka dok se rizik od siromaštva odnosi samo na postotak ljudi koji žive ispod 60 % nacionalnog prosjeka.³⁴

Grafikon 3. Postotak kućanstava koji imaju poteškoća u spajanju kraja s krajem (2008. i 2011.)

Izvor: Eurostat, obrada autora

U siromašnim zemljama raširenije je mjerenje siromaštva prema potrošnji kućanstava. Smatra se da je to bolji način mjerenja siromaštva jer daje točniji i potpuniji prikaz životnog standarda te je manje podložan promjenama tijekom života. Uz ove prednosti, Svjetska banka navodi i određene nedostatke: neke kategorije potrošnje nije moguće precizno izmjeriti, a razina potrošnje ne mora biti i odraz nečijeg imovinskog stanja. Unatoč velikim troškovima koje podrazumijeva mjerenje i određivanje razine siromaštva u društvu (pod troškovima se podrazumijeva ne samo utrošena novčana sredstva već i energija i vrijeme jer se informacije mogu dobiti jedino od kućanstava) ono je danas izuzetno važno. Na taj način se može izbaciti siromaštvo u prvi plan, adekvatno usmjeriti politiku i mjere za smanjenje siromaštva te procijeniti rad institucija.³⁵

³⁴ Eurostat. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators_-_material_living_conditions#Risk_of_poverty [pristupljeno: 10.04.2017.]

³⁵ Svjetska banka. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11985> [pristupljeno: 09.04.2017.]

4.2. Pozitivni učinci ekonomske nejednakosti u svijetu

Na ekonomsku nejednakost se često gleda kao na problem modernog društva. Ipak neki smatraju da kao što previše nejednakosti može biti destruktivno tako i premalo nejednakosti može štetno utjecati na pojedinca. U društvu na koje sve više utječe globalizacija sve se više proširuje uslužni sektor ekonomije nauštrb primarnog i sekundarnog što smanjuje potencijal za proizvodnju hrane i ostalih roba. Također se smatra da u slučaju da je isključen iz bogatstva i uspjeha pojedinac neće riskirati i pod svaku cijenu pokušati postići uspjeh kako ne bi izgubio i ono malo bogatstva koje možda posjeduje što nije dobro za poduzetničku klimu. Kao glavni faktor uravnoteženja nejednakosti u svijetu spominje se obrazovanje i to ono visokokvalitetno, pristup koji je mnogima i dalje onemogućen.

4.2.1. Smanjenje ekonomske nejednakosti investicijama u obrazovanje

Lisabonski proces koji je na području Europske unije pokrenut 2000. godine pokazatelj je koordiniranog djelovanja članica EU na području socijalne politike i politike zapošljavanja s ciljem modernizacije europskih država kao socijalnih država.

Sedam godina kasnije, 2007. godine, Europska komisija je objavila Izvješće o napretku prema Lisabonskim ciljevima u području obrazovanja i razvoja vještina³⁶ u kojem su analizirana postignuća na području ostvarivanja principa pravednosti u obrazovanju. U ovom se izvješću posebno osvrće na utjecaj karakteristika poput pripadnosti manjinskoj jezičnoj ili etničkoj grupi ili ekonomskom statusu u pristupu obrazovanju s naglaskom na sudjelovanje u predškolskom obrazovanju, osobe koje rano napuštaju obrazovni sustav te obrazovanje osoba s posebnim potrebama.

Kako je navedeno u izvješću, sudjelovanje u predškolskom obrazovanju snažno pozitivno utječe na obrazovno dostignuće te sudjelovanje u programima cjeloživotnog obrazovanja. Isto tako, predškolsko obrazovanje može značajno umanjiti razlike u društvenom i ekonomskom statusu.

Izvješće o napretku prema Lisabonskim ciljevima u području obrazovanja i razvoja vještina³⁴ ranim napuštanjem obrazovnog sustava određuje izlazak iz obrazovanja nakon završetka

³⁶ Europska komisija. URL: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/progressreport05.pdf> [pristupljeno: 11.04.2017.]

obveznog obrazovanja, što se u zemljama EU odnosi na osobe u dobi od 18 do 24 godine starosti. Smatra se kako te osobe nemaju potrebna znanja i vještine za sudjelovanje u ekonomiji temeljenoj na znanju. Europska unija postavila je cilj od najviše 10% mladih koji rano napuštaju obrazovanje do 2010. godine, no taj je cilj ostvaren amo u Austriji, Finskoj, Češkoj, Poljskoj i Sloveniji koje su imale manje od 10% takve populacije.

Obrazovanje osoba s posebnim potrebama predstavlja poseban izazov kada je riječ o društveno-obrazovnom modelu, a nužno je vezan uz prepreke s kojima se osobe s posebnim potrebama susreću u svom svakodnevnom životu. Tim je osobama tako u pojedinim zemljama obrazovanje dostupno u zasebnim školama ili razredima, dok im je u manjem broju zemalja članica EU obrazovanje dostupno na način da su integrirani u standardne škole ili razrede.

Iz navedenog u Izvješću o napretku prema Lisabonskim ciljevima u području obrazovanja i razvoja vještina zaključuje se kako je pred obrazovnim sustavima izazov kako umanjiti razlike u društvenom i ekonomskom porijeklu učenika koje su najčešće prepreka za njihovo uspješno obrazovanje. Isto tako, izazov je i postići jednaku kvalitetu škola kako bi se izjednačila distribucija kvalitetnih uvjeta za učenje i kako učenici nižeg društvenog i ekonomskog statusa ne bi pohađali manje kvalitetna škole.

Nejednake početne pozicije učenika pri ulasku u obrazovni sustav te razlike u kvaliteti obrazovnih sustava tako su glavne prepreke ostvarenju društvenog i ekonomskog napretka.

Investicije u obrazovanje stoga trebaju biti usmjerene na reformu obrazovnog sustava na način da se svima pri ulasku u obrazovni sustav omoguće jednaki uvjeti kako pri izlasku iz njega učinci društveno-ekonomskih razlika ostavili što manje traga na njihovim konačnim obrazovnim postignućima. Pritom je nužna međudržavna suradnja kroz formulaciju zajedničkih ciljeva. No unatoč Lisabonskom procesu i nastojanjima na području Europske unije, razlike u kvaliteti i dostupnosti obrazovnog sustava i danas su velike.

Brz razvoj tehnologije iziskuje nova znanja i vještine, brzo prilagođavanje tržištu i novim tržišnim uvjetima. Za smanjenje nejednakosti obrazovanje je stoga od ključne važnosti, odnosno

nužno je da pojedinac što duže ostane u sustavu obrazovanja kako bi se lakše integrirao na tržište rada.

Važnost ulaganja u obrazovanje i smanjenje ekonomske nejednakosti kroz obrazovni sustav prepoznalo je i Vijeće EU. Krajem 2012. godine ono je usvojilo političke smjernice pod nazivom Paket mjera za zapošljavanje mladih kako bi se poboljšao prijelaz mladih iz sustava obrazovanja na tržište rada. Ovaj se Paket mjera sastoji od dvije preporuke i jedne potporne inicijative za naukovanje, pripravništvo i mobilnost, kojima se obuhvaća niz mjera za pomoć državama članicama, posebice za rješavanje pitanja nezaposlenosti mladih i njihove socijalne isključenosti. Cilj Paketa je povećati zapošljivost i zapošljavanje mladih građana Europske unije u dobroj skupini od 15 do navršениh 25 godina života.³⁷

4.2.2. Smanjenje ekonomske nejednakosti investicijama u istraživanje i razvoj

Istraživanje i razvoj od velike je važnosti u procesu inovacije i predstavlja ulaganje u tehnološke i buduće mogućnosti iz kojih će se razviti novi proizvodi, procesi i usluge. Brzi razvoj tehnologije i globalizacija tržišta zahtijevaju kontinuiran proces istraživanja i razvoja koji jamči stabilnost i razvoj ekonomije i ekonomskih procesa. Istraživanje i razvoj tako je važan segment pri smanjenju ekonomske nejednakosti.

Kako bi se ostvario cilj i ekonomska se nejednakost smanjila investicijama u istraživanje i razvoj, preduvjet je provedba strukturnih reformi koje osnažuju gospodarstvo i potiču investiranje u one segmente industrijske aktivnosti koji pozitivno pokreću gospodarstvo i zapošljavanje ljudi različitih stručnih znanja i profila.

Nove tehnologije dostupne u svim društvenim segmentima, digitalizacija javnog sektora i dostupnost svim građanima mjere su kojim se jača konkurentnost i efikasnost poslovanja, ali i značajan gospodarski rast kao preduvjet smanjenju ekonomske nejednakosti. Isto tako, strateški prioriteti Europe 2020. su upravo istraživanje i razvoj te inovacije dok je sektor informacijskih tehnologija prepoznat kao stup razvoja suvremenog društva i ekonomije utemeljenih na znanju.

³⁷ Garancija za mlade. URL: <http://www.gzm.hr/sto-je-garancija-za-mlade/zasto/> [pristupljeno: 11.04.2017.]

Strategija Europa 2020. desetogodišnja je strategija Europske unije za rast i zapošljavanje. Pokrenuta je 2010. kako bi se stvorili uvjeti za pametan i održiv rast. Europa 2020 kao strategija Europske unije slijedi Lisabonsku strategiju (poznatiju kao Lisabonska agenda ili proces) koja je predstavljala strateški razvojni plan Europske unije za razdoblje 2000. do 2010. godine. U Europi 2020. dogovoreno je pet glavnih ciljeva za EU do kraja 2020. koji uključuju zapošljavanje, istraživanje i razvoj, klimatske promjene / energiju, obrazovanje, socijalnu uključenost i smanjenje siromaštva.

Strategijom Europa 2020. nastoji se potaknuti rast koji je pametan – učinkovitijim ulaganjem u obrazovanje, istraživanje i inovacije, održiv – zahvaljujući odlučnom zaokretu prema nisko ugljičnom gospodarstvu – stavljanjem velikog naglaska na stvaranje radnih mjesta i smanjenje siromaštva. Uspjeh strategije Europa 2020. u velikoj mjeri ovisi o sposobnosti država članica EU-a da osiguraju svoju ulogu u provedbi potrebnih reformi na nacionalnoj razini radi poticaja rasta (primjerice povećanja ulaganja u istraživanje i stope zaposlenosti). Svaka je država članica prihvatila vlastite nacionalne ciljeve u svakom od navedenih područja. Strategiju određuju konkretne aktivnosti na razini EU-a i pojedinih država članica.³⁸

Dosadašnji rezultati strategije Europa 2020. ukazuju na to kako EU nije uspjela smanjiti broj siromašnih niti zaposliti više ljudi. Isto tako, EU nije povećala ni ulaganje u istraživanje, ali je povećala broj fakultetski obrazovanog stanovništva što je preduvjet za ostvarenje cilja povećanja ulaganja u istraživanje i razvoj.

Informacijske tehnologije prepoznate su kao sektor na kojem počiva budućnost globalne ekonomije, a njegov brz razvoj implicira upravo ulaganje u istraživanje i razvoj. Europska unija ulaganja u istraživanje i razvoj potiče kroz fondove za R&D i tako potiče razvoj zemalja članica u području smanjenja ekonomske nejednakosti kroz zapošljavanje mladih i obrazovanih ljudi spremnih i sposobnih raditi i zadovoljiti sve zahtjevnije tržište.

Razvijene zemlje nastoje osigurati poticajnije okruženje za aktivnosti istraživanja i razvoja i tako ne samo zadržati nego i privući nove stručnjake i znanstvenike koji će doprinijeti boljim gospodarskim i ekonomskim uvjetima koji će se izravno odraziti na društvene i gospodarske procese te se odraziti na smanjenje ekonomske nejednakosti.

³⁸ Vlada Republike Hrvatske. URL: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454> [pristupljeno: 11.04.2017.]

Uz dostupnost obrazovanja, jedan od temelja smanjenja ekonomske nejednakosti danas su širom otvorena vrata inovatorima i kreativcima koji svoje ideje znaju i mogu pretvoriti u proizvode, rješenja i usluge koje će u tržišnoj utakmici ponuditi brže od konkurencije. Znanje i vještine stručnjaka nužni su za kvalitetan odgovor na sve tehnološke i zahtjeve tržišta u globalnom svijetu.

Znanje je jedan od osnova razvoja društvenih zajednica i snažnih gospodarstava. U globalnom svijetu inovacije i nova znanja koja su rezultat istraživanja temelj su razvoja i društvenog napretka. Ulaganje u nova znanja i njihova transformacija u jačanje ekonomske snage danas su preduvjet društva utemeljenog na znanju i ekonomiji znanja, povećanja nacionalne konkurentnosti te kvalitete života pojedinaca kroz smanjenje ekonomske nejednakosti vidu stvaranja društvene pravednosti i povezanosti svih društvenih i ekonomskih skupina koje čine jedno društvo.

Današnje globalno društvo omogućuje napredak samo onim gospodarstvima koje ulažu i vrednuju znanje i ulažu u istraživanje i razvoj. Tako se razvijaju nova poduzeća i njihova kompetitivnost na tržištu.

5. GLOBALIZACIJA I EKONOMSKA NEJEDNAKOST

5.1. Pojam i povijest termina globalizacija

Termin globalizacija počeo se široko upotrebljavati prije dvadesetak godina. Sam termin globalizacija potječe od engleske riječi globalize što se odnosi na pojavu međunarodnih mreža ekonomskih sistema. Ekonomist Theodore Levitt prvi ju je upotrijebio u članku „Globalizacija tržišta“ iz svibnja 1983. godine u časopisu Harvard Business review. Njegova definicija je bila kako je globalizacija trend u kojem multinacionalne korporacije otvaraju širom raznih država u svijetu svoje podružnice. No, pojam globalizacija koristio se i prije toga, a Levitt je zaslužan za njegovu popularizaciju. Koncept globalizacije je od samih početaka imao više definicija i bilo ga je teško definirati. Smatra se da počeci globalizacije sežu sve do doba velikih geografskih otkrića, pa čak i ranije sve do 15 stoljeća.

Za vrijeme velikih geografskih otkrića stvarane su nove trgovačke veze i dogodila se velika kulturna razmjena. U 17 stoljeću pojavile su se i prve korporacije (Engleska Istočno-indijska kompanija) koja se često smatra i prvom multinacionalnom kompanijom. Daljnjim razvojem tehnologije u 19. stoljeću počelo je doba industrijalizacije i približavanja globalizacije obliku u kojem je danas poznata. Prvi se put počinje proizvoditi prema standardima i u velikim količinama za sve veći broj ljudi.

Nakon drugog svjetskog rata prvi se put počinju razvijati jedinstvene globalne politike i modeli, vezano uz stvaranje međunarodne monetarne politike i sustava slobodne trgovine. Pojavom zračnog prometa a pogotovo interneta, svijet je postao sve povezaniji i globalizacija nije nikad bila brža i jača.

5.2. Pozitivni učinci globalizacije na ekonomsku nejednakost

Tehnološki razvoj i liberalizacija tržišta uporište su procesa globalizacije koji oblikuje današnji svijet. Uslijed ovog procesa nastaju globalna poduzeća, a time i globalna ekonomija u kojoj je svjetsko tržište u svakom trenu dostupno svima. Zahvaljujući tome, glavni pozitivan učinak globalizacije na ekonomsku nejednakost očituje se u mogućnosti gospodarskog razvoja nerazvijenih zemalja zahvaljujući plasiranju svojih proizvoda i usluga na globalno tržište.

Također se i migracijom ljudi i informacija stvaraju uvjeti za gospodarski razvoj i smanjenje ekonomske nejednakosti.

Globalizacija stvara globalna poduzeća koja kreiraju gospodarske procese i usmjeravaju tržište ostvarujući dobit koja kroz distribuciju dohotka uvelike utječe na formiranje društvene i ekonomske slike svake pojedine zemlje i svijeta u cjelini. Globalna poduzeća zapošljavaju ljude diljem svijeta, upravljaju resursima i tehnologijom i kreiraju ekonomsku sliku svijeta. Proces globalizacije posebno je počeo jačati sredinom 20. st., osobito u Europi, gdje je ojačala suradnja između zemalja. To je rezultiralo osnivanjem Europskog udruženja za ugljen i čelik, a potom i Europske ekonomske zajednice (EEZ), Europske zajednice (EZ) te u konačnici Europske unije (EU). Na sličan način integrirali su se i drugi dijelovi svijeta. Da nije osnovano zajedničko europsko tržište, ne bi bilo ni Sjevernoameričkog sporazuma o slobodnoj trgovini (NAFTA) niti njemu sličnih sporazuma. Na taj su način regionalni trgovački blokovi postali stepenica prema globalnom gospodarstvu. Današnje gospodarstvo razvija se u tri pola – Zapadnoj Europi, SAD-u i Istočnoj Aziji, prvenstveno u Japanu.³⁹ Ovakav razvoj gospodarstva naziva se i trijadizacijom zbog jasno vidljiva tri pola u međunarodnim odnosima koji se odvijaju u smjerovima Sjeverna Amerika – Europa – Istočna Azija. S druge strane, ekonomska teorija, prvenstveno Ricardov model komparativnih prednosti i Hekscher-Ohlin-Samuelsonov (HOS) model, ukazuju na to da će međunarodna razmjena i specijalizacija rezultirati povećanjem blagostanja za sve sudionike.⁴⁰ Promatra li se utjecaj globalizacije kao nejednakost među zemljama zaključuje se kako su zemlje koje su umjetno održavale visoku jednakost (bivše socijalističke zemlje) doživjele povećanje nejednakosti, a zemlje koje su umjetno održavale visoku nejednakost (Latinska Amerika) bilježe pad nejednakosti.

Li, Squire i Zou⁴¹ navode kako nejednakost među zemljama ovisi o čimbenicima koji se mijenjaju sporo, ali se razlikuju u različitim zemljama. To su tehnološki čimbenici za koje se pretpostavlja da su dostupni u bogatim i tehnološki naprednim zemljama što rezultira povećanjem bogatstva već bogatih. Zatim obrazovni čimbenici vezani uz pristup i kvalitetu

³⁹ Krešić, I. (1996.): Značenje globalizacije u suvremenom prostornom razvitku svjetske privrede i politike, *Ekonomski pregled*, 47, 1-2, 81-88

⁴⁰ Krugman, P. and Obstfeld, M., 2002. *International Economics – Theory and Policy*. Lomd: AddisonWesley World Student Series

⁴¹ Li, H., Squire, L. and Zou, H., 1998. "Explaining International and Intertemporal Variations in Income Inequality". *The Economic Journal*, 108, 26-43

obrazovanja koje je danas zahvaljujući upravo tehnološkim čimbenicima dostupno gotovo svima i svugdje. Uz tehnološke i obrazovne čimbenike, Svjetska banka navodi i važnost pojedinih geografskih odrednica koje u globalnom stanovištu mogu pridonijeti smanjenju ekonomske nejednakosti.⁴² Ovdje svakako treba uvrstiti i ekonomske politike koje, da bi se postigao pozitivan učinak globalizacije na smanjenje ekonomske nejednakosti, trebaju promicati otvorenost.

U uvjetima formiranja globalnog tržišta, svako gospodarstvo treba ostati što konkurentnije i što spremnije zadovoljiti potrebe tržišta. Europska unija je tako, s ciljem povećanja svoje konkurentnosti, u Lisabonu 2000. godine donijela strategiju ekonomskog razvoja utemeljenog na znanju. Cilj te strategije je promicanje održivog ekonomskog rasta kako bi se osigurala radna mjesta i bolji društveni uvjeti, ali i kako bi se odgovorilo globalnim ekonomskim zahtjevima i smanjila se prisutna ekonomska nejednakost.

Zaključno, glavni pozitivni učinak globalizacije na ekonomsku nejednakost očituje se u slobodnom tržištu i slobodnoj trgovini. To je preduvjet za ostvarenje gospodarskog rasta određene zemlje. Gospodarski rast preduvjet je za pravedniju distribuciju dohotka, a time i smanjenje ne samo siromaštva već i ekonomske nejednakosti.

5.2. Negativni učinci globalizacije na ekonomsku nejednakost

Osim što utječe na rast gospodarstva, globalizacija indirektno utječe i na obrazovanje, ali i na državnu potrošnju i distribuciju dohotka. Otvorenost koja je jedna od obilježja globalizacije poboljšava kvalitetu obrazovanja jer pojedinac duže ostaje u sustavu obrazovanja i tako smanjuje ekonomsku nejednakost. Istovremeno, zbog visokih troškova koje traži obrazovanje uvjetovano brzim tehnološkim komunikacijskim razvojem, nerazvijeni dijelovi svijeta ostaju nerazvijeni dok se razvijeni još više razvijaju. Zato je potrebno poduzeti korektivne mjere za ublažavanje negativnih posljedica globalizacije na ekonomsku nejednakost.

⁴² Svjetska banka. World Development Report 2003. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5985> [pristupljeno: 12.04.2017.]

Gospodarska suradnja SAD-a, Zapadne Europe i Istočne Azije čini okosnicu globalne ekonomije i to je trijada koja predstavlja koncentraciju bogatstva. U tim zemljama razvija se vrhunska tehnologija te se najviše ulaže u istraživanje i razvoj. Ostatak svijeta ostaje organiziran po sustavu nacionalne ekonomije, bez stvarnog pristupa otvorenom, globalnom tržištu čime ovakva globalizacija negativno utječe na ekonomsku nejednakost. I dok u spomenutoj trijadi gospodarstvo bilježi pozitivne rezultate, u ostatku svijeta globalizacija je donijela borbu s porastom broja stanovništva i proizvodnjom hrane čime se produbljuju društvene i ekonomske razlike. Najizraženije je to u zemljama s niskim dohotkom u kojima živi velik broj nepismenog ili slabo pismenog stanovništva. Porast ekonomske nejednakosti tako je nemoguće izbjeći jer se u tim zemljama stanovništvo nema gdje zaposliti, a zbog nedostupnosti obrazovanja zemlje ne mogu biti konkurentne na svjetskom tržištu. Nedostatak kapitala kao i obrazovanih stručnjaka tako je prepreka uvođenju novih tehnologija i kvalitetnom obrazovanju stručnih kadrova čime je globalizacija dijelu svijeta onemogućila gospodarski rast i pravedniju distribuciju dohotka. Kako bi se zaustavilo siromaštvo i ekonomska nejednakost nužno je unaprijediti zdravstveni i obrazovni sustav te potaknuti ekonomski rast i razvoj otvaranjem kapitalu i ulaganjima iz razvijenih zemalja. Informacije i znanje danas u ključni resursi za gospodarski rast i razvoj.

Ipak, unatoč tomu što globalizacija ide na ruku razvijenim zemljama treba reći kako i tamo oko 15% ljudi živi u siromaštvu koje karakteriziraju glad i beskućništvo. Vezano i uz tu činjenicu se razvio i antiglobalistički pokret s ciljem ukazivanja na nejednakosti u svijetu, ali i borbi protiv institucija poput Svjetske banke ili Međunarodnog monetarnog fonda koje se smatraju nositeljima procesa globalizacije. Suprotno očekivanjima, antiglobalizacijski pokret najveći je odjek ostvari upravo u razvijenim zemljama gdje je stanovništvo upoznato s nedostacima globalizacije.

Globalizaciji se ne može pristupiti samo s jedne strane jer istovremeno obuhvaća i ekonomiju, politiku i kulturu, obrazovanje i zdravstvo. Uzme li se to sve u obzir vidljivo je kako samo mali broj zemalja može pozitivno gledati na učinke globalizacije. Ostatak svijeta suočava se s negativnim učincima odnosno povećanjem nezaposlenosti i smanjenjem kvalitete života.

Prelazak iz centralno-planskog modela privređivanja u tržišni kao i mnoge neuspjele privatizacije ostavile su svoj pečat. Veliko je pitanje koliko je vremena potrebno da se

proizvodnja pokrene, oporavi i ostvari kakav-takav rast. Integracija tržišta, država i tehnologija omogućila je pojedincima, korporacijama i državama da proizvodnju i svoju robu plasiraju brže i jeftinije čak i u najudaljenije krajeve svijeta, ali to ne znači mnogo zemljama u razvoju koje su prethodno razorene na svim poljima. Države koje su sve vrijeme konkurentne ne biraju sredstva da zadrže konkurentnost. U ekonomski vodećim privredama u svijetu, ogromna financijska ulaganja u razvoj novih tehnologija dovela su do svojevrsne monopolizacije kapitala i tehnološke superiornosti pojedinih transnacionalnih korporacija. Vodeća transnacionalna poduzeća su uspijevala u kvalitetno izmijenjenim uvjetima privređivanja ostvariti ogromne financijske efekte čime su dodatno uvećala svoju dominaciju na globalnom planu.⁴³

Razvijene zemlje, zahvaljujući procesu globalizacije koji im je omogućio slobodno kretanje ljudi, roba i usluga, proizvodne procese dislociraju u zemlje s jeftinom radnom snagom kako bi ostvarile profit. Ovaj korak istovremeno negativno utječe na ekonomsku nejednakost u tim zemljama jer ljudi ostaju bez posla, broj nezaposlenih brzo raste i dolazi do društvenih nemira. Isto tako, ujedinjenje i širenje globalnih vrijednosti prijetnja je kulturološkom i nacionalnom nasljeđu.

Tako globalizacija donosi otvorenost i dostupnost, stvara nove prilike, ali i nove prijetnje ne samo za gospodarske djelatnosti i ekonomiju u cjelini već i za cjelokupni svjetski poredak kakav danas poznajemo.

⁴³ Cvetanović, S. (1999). Teorija i politika privrednog razvoja. Niš: Ekonomski fakultet, str. 76-77

6. MJERE ZA SMANJENJE EKONOMSKE NEJEDNAKOSTI U SVIJETU

Ekonomska nejednakost odraz je podjele resursa u društvu kao cjelini. Prikazuje razlike u prosječnom dohotku, odnosno koliko zarađuju bogati, a koliko siromašni te na koji način pojedine države vrše raspodjelu dohotka koji proizvode.

Podaci o nejednakosti od ključne su važnosti kod razmatranja siromaštva jer obično zemlje s visokim stopama nejednakosti imaju visoke stope siromaštva. Znanstveno je dokazano kako nejednakost u prihodima raste, 10% najbogatijih zarađuje oko 40% ukupnih prihoda u svijetu. Istovremeno, 10% najsiromašnijih zarađuje 2-7% ukupnih prihoda u svijetu, a uzme li se u obzir rast stanovništva nejednakost je porasla za 11%.⁴⁴

S obzirom na navedeno, jasno je kako sve veća ekonomska nejednakost traži politike koje će zajamčiti otvaranje novih radnih mjesta i osnažiti položaj radnika bez obzira na spol, dob ili nacionalnu pripadnost. Ekonomska nejednakost problem je koji zahtijeva globalni pristup. Tako je potrebno unaprijediti propise kao i financijska tržišta i institucije, pomoći razvoju onih dijelova svijeta koji kaskaju u tehnološkom i informacijskom razvoju, uložiti u inovacije, istraživanje i razvoj.

Smanjenje nejednakosti jedan je od 17 globalnih ciljeva koji čine Program održivog razvoja Ujedinjenih naroda do 2030. godine. Države članice UN-a 2015. godine su usvojile ovaj Program koji sadrži 17 ciljeva održivog razvoja s ciljem iskorjenjivanja siromaštva, borbe protiv neravnopravnosti i nepravde i rješavanje pitanja klimatskih promjena do 2030. godine. Tih 17 globalnih ciljeva su: svijet bez siromaštva; svijet bez gladi; zdravlje i blagostanje; kvalitetno obrazovanje; rodna ravnopravnost; čista voda i sanitarni uvjeti; pristupačna energija iz čistih izvora; dostojanstven rad i ekonomski rast; industrija, inovacije i infrastruktura; smanjenje nejednakosti; održivi gradovi i zajednice; odgovorna potrošnja i proizvodnja; očuvanje klime; očuvanje vodenog svijeta; očuvanje života na zemlji; mir, pravda i snažne institucije i

⁴⁴ Program Ujedinjenih naroda za razvoj. URL: <http://www.hr.undp.org/content/croatia/hr/home/post-2015/sdg-overview/goal-10.html> [pristupljeno: 11.04.2017.]

partnerstvom do cilja. Ovi ciljevi koji se nazivaju i Globalnim ciljevima nadogradnja su Milenijskih razvojnih ciljeva, osam ciljeva borbe protiv siromaštva koje se svijet obvezao postići do 2015. godine. Milenijski ciljevi, koji su usvojeni 2000. godine, obuhvaćaju veliki broj pitanja poput borbe protiv siromaštva, gladi, bolesti, neravnopravnosti spolova, osiguranja vode i sanitarnih uvjeta za život. U ostvarivanju milenijских ciljeva postignut je veliki uspjeh, što ukazuje na značaj postojanja objedinjujućeg programa koji počiva na ciljevima i rezultatima. Ipak, siromaštvo u svijetu još uvijek nije iskorijenjeno.⁴⁵

Osim objedinjujućeg programa kojim se globalno utječe na smanjenje nejednakosti, svaka zemlja treba provesti i individualne mjere s ciljem smanjenja ekonomske nejednakosti. Te mjere mogu se odraziti u zakonskim propisima na način da se većim porezima oporezuju bogatiji građani, boljom kontrolom prihoda bogatih, ali i mjerama kojima će siromašne učiniti manje siromašnima. Tako se radnicima mogu dodijeliti dionice poduzeća u kojem rade i smanjiti se nejednakosti ili se povećati najniže plaće. Slobodno tržište koje omogućuje migraciju ljudi, roba i usluga također je jedan od načina smanjenja ekonomske nejednakosti. Osim pravedne raspodjele poreznog tereta i uvođenja minimalne plaće, ekonomska nejednakost može se smanjiti i ulaganjem u besplatni zdravstveni i obrazovni sustav te ujednačavanjem plaće za iste poslove. Gospodarski rast, obrazovanje i ljudski resursi tako su osnovni alati u borbi protiv ekonomske nejednakosti.

Konačni cilj, iskorjenjivanje siromaštva i ekonomske nejednakosti, odnosno svijet u kojem manje od 3% svjetskog stanovništva živi u ekstremnom siromaštvu, prema predviđanjima ekonomista mogao bi se ostvariti do 2035. godine. U ostvarenju tog cilja ključnu ulogu imaju nacionalne institucije poput UN-a, ali i Europske unije jer dugoročno iskorjenjivanje ekonomske nejednakosti zahtjeva održivi rast i razvoj. To znači kako bi se trebala stvoriti radna mjesta, očuvati prirodni i ljudski resursi, umanjiti štetan i negativan utjecaj na klimu, prirodu i okoliš.

⁴⁵ Program ujedinjenih naroda za razvoj. URL: http://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/bs/home/post-2015/sdg-overview/. [pristupljeno: 11.04.2017.]

7. ZAKLJUČAK

Ekonomska nejednakost tematski se pripisuje utjecaju cijelog niza međusobno zavisnih čimbenika, prvenstveno uz distribuciju dohotka no i uz druge ekonomske, društvene ili političke elemente.

Siromaštvo i njegova raširenost u svijetu samo su jedan segment ekonomske nejednakosti, a njegovim smanjivanjem te u konačnosti iskorijenjem stvorili bi se društveno-ekonomski uvjeti za uzlet cjelokupnog čovječanstva. Siromaštvo se danas, dokazale su to i do sada provedene mjere, može smanjiti jedinstvenim planom i mjerama dobro vođene politike po okriljem održivog razvoja. Na isti se način može smanjiti i ekonomska nejednakost.

Nejednaka distribucija prihoda danas je globalni problem koji zahtijeva globalna rješenja. Zato treba unaprijediti propise, uskladiti praćenje financijskih kretanja i izravno potaknuti razvoj gospodarstva u ekonomski nerazvijenim dijelovima svijeta stranim ulaganjem.

Faktori koji utječu na nejednakost i razinu bogatstva društva ovisni su o velikom broju pretpostavki poput međusobne povezanosti bogatstva pojedinca i bogatstva društva. Važni faktori koji se izravno odražavaju na nejednakost su i globalizacija i tranzicija što je u izravnoj vezi s bogatstvom kao zalihom imovine koja ne obuhvaća vrijednost ljudskog kapitala i dohotkom koji uključuje sva primanja neovisno o izvoru. Ekstremna nejednakost vodi ka zaustavljanju gospodarskog rasta, a na takvu se nejednakost, kao i ekonomsku nejednakost općenito, utječe unaprjeđenjem ekonomskih institucija. Nejednakost je, prema tome, za bogatstvo društva izuzetno nepovoljna kada joj je suština neravnopravnost.

Ipak, ekonomsku nejednakost treba promatrati i kao širu kategoriju, posebice iz aspekta globalne ekonomije i globalnog svijeta. Brz razvoj tehnologije i protok informacija, slobodno tržište utemeljeno na otvorenosti i slobodnom kretanju ljudi, roba i usluga danas trebaju predstavljati temelj iskorjenjivanja ekonomske nejednakosti. To iziskuje školovane kadrove te su stoga ulaganje u obrazovanje kao i u istraživanje i razvoj stupovi na kojem stoji moderni, globalni svijet.

Globalni svijet karakterizira otvorenost i slobodno kretanje kao i slobodno tržište. Upravo su ova obilježja vjerojatni odgovor u traženju rješenja za smanjenje ekonomske nejednakosti u svijetu. Kao i socijalne politike o kojima će i ubuduće ovisiti ravnopravnost distribucije dohotka. Socijalna politika ima za cilj popraviti blagostanje građana neke države kroz minimalne nadnice, bolju raspodjelu dohotka i kontrole nad sirovinama između bogatih i siromašnih. Vlade provode socijalnu politiku tako što svojim građanima pružaju usluge ili dohodak koji im je potreban da se uzdignu iz siromaštva i zadrže svoje dostojanstvo. Jedan od načina na koji socijalna politika pomaže u iskorjenjivanju siromaštva je kroz projekte i javne radove kojima nezaposlenima pruža mogućnost zaposlenja a oni onda imaju viši standard života, mogu poslati djecu u školu te im pružiti bolje obrazovanje s kojim onda imaju priliku naći bolje plaćeni posao. Također socijalna politika osigurava svima pristup osnovnim potrebama ljudi na primjer hranu, stan i zdravstvenu njegu koje bez pomoći države i lokalne vlasti ne bi mogle biti ostvarene.

8. LITERATURA

- Bejaković P., *Siromaštvo, nejednakost i socijalna isključenost u Europskoj uniji i Hrvatskoj*, Institut za javne financije
- Cvetanović, S., 1999, *Teorija i politika privrednog razvoja*, Niš, Ekonomski fakultet, str. 76-77
- Državni zavod za statistiku, 2016., *Priopćenje, broj 14.1.1.*
- HMPS, *Siromaštvo i nejednakost u EU*, Zagreb, 2016.
- Krešić, I., 1996., *Značenje globalizacije u suvremenom prostornom razvitku svjetske privrede i politike*, Ekonomski pregled
- Krugman, P i Obstfeld, M., 2002., *International Economics – Theory and Policy*, Lomd: Addison Wesley World Student Series
- Li, H., Squire, L. i Zou, H., 1998, *Explaining International and Intertemporal Variations in Income Inequality*, The Economic Journal
- MMF, 2015., *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective*,
- OECD, 2016, *Income inequality update*
- Poverty and Inequality Handbook*, 2009, World Bank
- Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost*, 2006., UNDP Hrvatska, Zagreb
- Stopnik, N., 1994., *Linija siromaštva – osnovni koncepti*, Zagreb
- Townsend P., 1979, *Poverty in the UK*, Penguin Books
- World Development Report 2003*, Washington: World Bank
- Z. Šućur, 2001, *Siromaštvo: teorije, koncepti i pokazatelji*, Zagreb

Internet izvori:

- Državni zavod za statistiku, Priopćenje, broj 14.1.1., 20.10.2016. URL:
http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/14-01-01_01_2016.htm [pristupljeno: 28.03.2017.]
- Economics Online. URL:
http://www.economicsonline.co.uk/Managing_the_economy/Inequality_and_equity.html
[pristupljeno: 02.02.2017.]
- Europska komisija. URL: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/progressreport05.pdf>
[pristupljeno: 11.04.2017.]

Eurostat. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators_-_material_living_conditions#Risk_of_poverty [pristupljeno: 10.04.2017.]

Garancija za mlade. URL: <http://www.gzm.hr/sto-je-garancija-za-mlade/zasto/> [pristupljeno: 11.04.2017.]

Institut za javne financije. URL: <http://www.ijf.hr/Eu2/Bejakovic.pdf> [pristupljeno: 10.02.2017.]

Institut za javne financije. URL: <http://www.ijf.hr/pojmovnik/siromastvo.htm> [pristupljeno: 10.04.2017.]

Međunarodni monetarni fond. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf> [pristupljeno: 08.02.2017.]

Nccu Edu. URL: <http://www3.nccu.edu.tw/~jthuang/Gini.pdf> [pristupljeno: 07.02.2017.]

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj. URL: <https://www.oecd.org/social/OECD2016-Income-Inequality-Update.pdf> [pristupljeno: 08.02.2017.]

Program Ujedinjenih naroda za razvoj. URL: <http://www.hr.undp.org/content/croatia/hr/home/post-2015/sdg-overview/goal-10.html> [pristupljeno: 11.04.2017.]

Proleksis. URL: <http://proleksis.lzmk.hr/35074/> [pristupljeno: 07.02.2017.]

Svjetska banka. URL: <http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/international-poverty-line-has-just-been-raised-190-day-global-poverty-basically-unchanged-how-even> [pristupljeno: 09.04.2017.]

Svjetska banka. URL: <http://data.worldbank.org/topic/poverty> [pristupljeno: 09.04.2017.]

Svjetska banka. URL: <http://siteresources.worldbank.org/PGLP/Resources/PMch1.pdf> [pristupljeno: 09.04.2017.]

Svjetska banka. URL: <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview> [pristupljeno: 09.04.2017.]

Svjetska banka. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11985> [pristupljeno: 09.04.2017.]

Svjetska banka. World Development Report 2003. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5985> [pristupljeno: 12.04.2017.]

Svjetski program za hranu. URL: www.1wfp.org [pristupljeno: 02.02.2017.]

The Economist. URL: <https://www.economist.com/international/2017/03/30/the-world-has-made-great-progress-in-eradicating-extreme-poverty> [pristupljeno: 03.07.2018.]

The Middle Ground. URL: <http://themiddleground.sg/2015/08/21/gini-coefficient-bad-income-inequality/> [pristupljeno: 07.02.2017.]

Ujedinjeni narodi. URL: <http://www.un.org/millenniumgoals/poverty.shtml> [pristupljeno: 09.04.2017.]

Vlada Republike Hrvatske. URL: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454> [pristupljeno: 11.04.2017.]

9. POPIS SLIKA

SLIKA 1. Grafički prikaz Ginijevog koeficijena i Lorenzove krivulje

SLIKA 2. Grafički prikaz Lorenzove krivulje

SLIKA 3. Ključni pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u RH u 2015.

SLIKA 4. Stopa rizika od siromaštva prema intenzitetu rada kućanstva u RH u 2015.

SLIKA 5. Ostali pokazatelji siromaštva u RH u 2015.

10. POPIS GRAFIKONA

GRAFIKON 1. Prosječni godišnji rast stvarnog dohotka od raa, 2010. – 2014.

GRAFIKON 2. Gini koeficijent raspoloživog dohotka u 2014. (ili kasnijim godinama)

GRAFIKON 3. Postotak kućanstava koji imaju poteškoća u spajanju kraja s krajem (2008. I 2011.)

11. POPIS TABLICA

TABLICA 1. Gini koeficijent nejednakosti raspoloživog dohotka u 2014. (ili kasnijim godinama)